

Zig

subotički dvotjednik

Godina V. ❖ Broj 91 ❖ 23. svibnja 1998. ❖ Cijena 2 dinara

Ulicama Tavankuta, razmiljela djeca...

Primjer odraslima

Predvečer je. Nedjelja, 17. svibnja. Tavankut. Dije stotine osamdeset djece iz osam kulturno-umjetničkih društava, radosni zbog važnosti događaja, kako samo oni znaju biti, ulicama boga sela prolaze u narodnim nošnjama. Raznovrsnim. Bunjevačkim. Sokačkim. Mađarskim. Srbijanskim. Supa. Dakle, premda različito odjeveni od strane odraslih i „velikih“, svjedoče da se može ići skupa i tako. I tu uz zadovoljstvo i veselje. Neopterećeno. Jer, važno je samo radovati se životu kroz igru i kao takav sudionik biti primjećen. A razlike... dolaze poslije.

Ovo se moglo vidjeti i doživjeti na početku III. Festivala dječjeg folkloru, pod nazivom „Djeca su ukras svijeta“, kojega organizira mesno Hrvatsko kulturno-posvjetno društvo „Matija Gubec“. Nakon mimohoda po selu, uslijedio je bogati program u Domu kulture – s 2 točkom trajao je od 7 do iz 21 sata. Plesalo se i prikazivalo odraslima kako „velike“ stvari u životu mogu palaziti jednostavno, bez nepotosti i sukoba...

Pozivu za sudjelovanjem na ovogodišnjem Festivalu odzvalo se je osam društava. KUD „Vladimir Nazor“ iz Sabora, KUD „Silvije Strahimir Kranjčević“ iz Bačkog Bjega, HKC „Srijem“, ograna iz Golubinaca, HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, AUD „Bratstvo“ iz Ljutova, teva tri tavankutska društva – Bunjevački kulturni centar, „Bunjevka“ i domaćin HPD „Matija Gubec“

(t. ž.)

kut

Produciranje kaosa

Brzina odvijanja i broj važnih događanja u nas u posljednja dva tjedna više je nego kritična. Kritična u odnosu na moć recepcije i pravilnog razumijevanja od strane podanika. Prvi je iznenađan pristanak predsjednika SRJ na bezuvjetan i izravni dijalog s najvišim predstavnicima kosovskih Albanaca. Tenzije i sukobi, na žalost, na Kosovu ne slabe. Zatim je neočekivano pokrenut postupak i izvršena smjena saveznog premijera Kontića i njegove vlade. Zamijenio ga je Momir Bulatović. Struja je poskupjela. Ulični tečaj njemačke Marke, kao da izmiče kontroli. Velika je drama i glede predstojećih izbora u Crnoj Gori. Skandalozan je u najmanju ruku i Prijedlog zakona o sveučilištu...

Međutim, ovo ne zbunjuje samo obične građane i pomnije promatrače ovdašnjih zbivanja, nego i neke od sudionika. Tako, recimo, najviši predstavnici političkih stranaka koje su inicirale smjenu savezne Vlade nisu o tome ništa znali, a demokrate su „pogrešno procijenili“ stvar. Radikali najavljuju izlazak iz republičke Vlade, ali ne zbog poskupljenja struje, kako su najavljivali, nego ukoliko se kosovskim Albancima učine neki radikalniji ustupci. Sa Crnom Gorom, barem za sada, ne zna se što će biti ukoliko pobijedi Đukanović...

Sve to, čini se, ukazuje na činjenicu da uveliko nedostaje javnosti rada. Na djelu je konspiracija i donošenje odluka iza zastora. I to između samo nekoliko ljudi. Tako se, istina, puk zbunjuje, ali demokracije onda nema.

Tomislav Žigmanov

Sutra je novi dan

Kroz otvorena, cvijećem okićena vrata Ksubotičke Gimnazije, po mnogima najstarije u sadašnjoj Jugoslaviji, krenula je povorka mladosti. Svečano odjevena djeca, s kruhom, olovkom i novčićem u torbici, krenuli su put središta raspjevani, simbolično kazujući da sada već zreli ulaze u život...

Za Gimnazijom nastavu će završiti i sve druge škole i darovat nam ljude raznih profila i zanimanja. Dolazi matura, a poslije dolazi sutra i novi dan. I noć, svakako. Djeca će stjeći diplome, otići na fakultete. S nadom i poletom mladalačkim pokušat se zaposlit. A posla nema, plaće su male i neredovite. Ni kaficima, ni dilerima više ne cvjeta. Ni šverceri posla nemaju, ni trgovine. Tvornice su pred kolapsom.

A sutra, sutra je novi dan. Istina negdje sunčan, a negdje tmuran i kišovit.

(m. z.)

Najava antiratne kampanje

Za početak - leci protiv rata

Prije mjesec dana grupa mladih ljudi, podstaknuta eskalacijom nasilja na Kosovu, okupila se oko ideje odlučnog suprotstavljanja svakom obliku rata. Aktivisti nekolicine omladinskih i studentskih organizacija pokrenuli su „Antiratnu kampanju“ s ciljem da javnost upozori na pogubnost ratne opcije i neophodnost rešavanja kosovske krize nenasilnim sredstvima, saznajemo od Davora Konjikušića i Vlade Markovića, aktivista „Antiratne kampanje“.

– Entuzijazam među aktivistima antiratne kampanje raste zahvaljujući, pre svega, podršci koju dobijamo od samog početka priprema za njenu realizaciju. Za sada su naponi aktivista „Antiratne kampanje“ ili ljudi poneseni ovom idejom usmereni na to da se obezbede sredstva kojima bi se stvorili osnovni preduslovi za početak rada na ovom projektu. Planirano je da akcija počne 25. maja i da traje 14 dana tokom kojih bi se podelilo oko milion letaka – rekli su na kraju.

(lj. k.)

Ima li Matice hrvatske u Subotici?

Samoprogllašeno postojanje

U Subotici je danas na Prvoj godišnjoj izvanrednoj sjednici „Bunjevačka matica“ promijenila ime u Matica hrvatska – Subotica.

Na ovoj sjednici je jednoglasno izmijenjen i dopunjen Statut ove kulturno-prosvjetne udruge čime se mijenja ime i dopunjuju članci Statuta vezani za održavanje skupština, a kulturna djelatnost udruge proširuje na sve Hrvate na teritoriju SRJ, obzirom da je ista registrirana na saveznoj razini.

Na sjednici je također jednoglasno prihvaćen prijedlog da „Bunjevačka matica“, sa novim nazivom Matica hrvatska – Subotica pristupi Matici hrvatskoj – središnjici u Zagrebu sukladno pravilima ovih udruga.

Zahtjev za odobrenjem prihvaćenih izmjena i dopuna Statuta biti će upućen Saveznom ministarstvu pravde u Beogradu.

Ova kratka i štura vijest, koja kao nepotpisana, stoji objavljena u najnovijem, 89. broju glasila Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini „Glas ravnice“ na 4. stranici. Iz nje, dakle, može se saznati da nešto što je postojalo ranije s jednim nazivom i jednom svrhom („kulturno-prosvjetna“), sada mijenja ime, vjerojatno i svrhu (budući da Matica hrvatska nema za izričit cilj djelovanja prosvjetnu djelatnost), dok se teritorij prostiranja djelatnosti uveliko proširio – na cijelu sadašnju Jugoslaviju!

Za nepoznavatelja tuorbnih prilika u kojima borave ovdašnjih Hrvati, ova se vijest može čitati na razini simpatične informacije o hrabrom pokušaju unatoč svemu da se koliko-toliko učini nešto na planu njihova kulturnoga života. No, ona zacijelo ne govori to i tako ovdašnjim Hrvatima. Osobito onima koji su već dulje vrijeme uključeni u strukture postojećih organizacija, te doprinose artikulaciji njihova društvenoga života, a imaju neku intelektualnu kredibilitetu, na što inače preferira postojanje nečega tako kulturno uzvišenog kao što je institucija Matice hrvatske. Drugim riječima, hoćemo otvoreno reći, bez obzira na cijenu koju ćemo moguće platiti, da je ovo još jedan u nizu nepromišljenih, ishitrenih i pogrešnih (barem što se tiče načina) koraka

koji su učinili predstavnici hrvatske zajednice u SRJ. Zašto ovo tvrdimo?

Kao prvo, moramo posegnuti u nedaleku prošlost, te se prisjetiti okolnosti pod kojima je i kako je ova udruga nastala. To sjećanje kazuje da „Bunjevačka matica“ nije nastala iz neke istinske potrebe kod subotičkih Hrvata za takvom institucijom, nego je tomu činu najviše doprinijela pogrešna procjena da će se na taj način preduhitriti i onemogućiti osnutak matice ljudi koji sebe smatraju samo Bunjevcima. Tim prije je to bilo prijeporno i stoga što su već postojale institucije u gradu, koje za proklamirane ciljeve djelovanja imaju njegovanje i razvitak kulture hrvatskog naroda, s respektibilnim programima djelatnosti i imageom. Prije svega, ovdje mislimo na Institut „Ivan Antunović“ i HKC „Bunjevačko kolo“. Naravno, razlog za osnutak „Bunjevačke matice“ je bio i taj što je bilo potrebno stvoriti još jednu instituciju kulture budući da su ostale izmicale utjecaju i kontroli čelnništva (da ne kažemo čelnika) hrvatske političke stranke, DSHV-a. Novom se institucijom sada ne samo moglo parirati navedenim, nego se i imalo pokriće za unovčenje potreba vojvodanskih Hrvata kod instanci u Hrvatskoj.

Isto tako, djelatnost institucije „Bunjevačka matica“ je slučaj za sebe. Njezin se rad, barem što se tiče nazočnosti u javnom životu a ne po zatvorenim seansama ljudi koji su se kao umirovljenici počeli pačati u kulturu i stvaralaštvo, očituje jedino kroz rijetko izdavanje časopisa za književnost „Klasje naših ravni“, časopisa koji je u kulturnim krugovima doživio ozbiljne kritike, i u kojemu ne žele, naglašavamo ne žele, surađivati najznačajnija imena književnog i znanstvenog života Hrvata, dok se prostor uveliko izdvaja za objavljivanje maturalnih radnji nečijih sinova!? Osim ovoga časopisa, njihovo postojanje u javnosti vidi se još samo na godišnjim skupštinama i dolaskom na sjednice Foruma hrvatskih institucija i organizacija Vojvodine.

Na temelju samo ovoga možemo zaključiti da je preimenovanje „Matice bunjevačke“ u Maticu hrvatsku čin problematičan po mnogo čemu. Jer, jedna se parakulturna organizacija, čiji dosadašnji rad nema veliku kredibilitetu, proglašava ogrankom nečeg vrijednog, a da je prije toga nedostajalo promišljanja, dogovora, rasprava... Recimo, na Forumu hrvatskih institucija i organizacija Vojvodine... Ali, budući da znademo vojvodanske Hrvate, obljubljene nevidenim narcizmom i bolesnom težnjem za prvenstvom, tko zna kome je i za što potrebna Matica hrvatska bez uglednika.

Tomislav Žigmanov

Ovaj broj „Žiga“ izašao je uz potporu Fonda za otvoreno društvo

Klorigmi

- Vlast je žigosala narod. Sada su građani pod garancijom.
- Što JES, JES, ali što NE, NE!?
- Kad god se saberem, nisam rasijan.
- Sadašnja situacija ne ide na ruku zdravstvu, ali i dalje zdravstveni radnici traže na ruke.
- Poginuo je sretnim slučajem. Izvučen je ispod kola lutrije.
- Nije važno što nemamo marke. Zato imamo dva pisma.
- Što nam svijet više tupi, to se mi više oštimo.
- Rekli smo historijsko NE, ali za SAD to nije bitno.
- Vade nam mast. Mi smo lojalni građani.
- Nisam više vjernik. Ne vjerujem u bolje sutra.
- Stranci u odnosu na nas nemaju dvostruke standarde. Zараđuju mnogo više.
- Ja sam sirovina. Nemojte me više jesti.
- Da bi narod izrazio svoje mišljenje potrebna je samo jedna riječ, a predsjedniku je potreban čitav narod sa svim narodnostima.

Dajo Raxje

„Žigov“ NASLOV IZMEĐU DVA TJEDNA

Evropa napreduje a mi čekamo gore dane

DANAS, 18. SVIBNJA 1998.

Čitajte
nas i na
Internetu:

www.tippnet.co.yu/zig/

zig

23. svibnja 1998.
broj 91

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 24000 Subotica

E-mail: zig@tippnet.co.yu

Tel: ++381 24 28 334

Telefax: ++381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač:

Vojislav Sekelj

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Jasmina Bačić, Mirko Kopunović, Vojislav Sekelj

Tehnička urednica:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. godine.

zig

izlazi svake druge subote

POGLED IZ NOVOG SADA

Kosovska bitka

ivot ume da se nezgodno šali: još dok su Miloševići propagandisti slavili veliku referendumsku pobjedu režima, predsjednik SRJ je bio primoran da prihvati međunarodno posredovanje i, zatim, da sedne za pregovarački sto sa Ibrahimom Rugovom, priznavši da dotični gospodin ima pravo da pregovara u ime kosovskih Albanaca.

Bez obzira na objašnjenje, Holbrukovo kruženje između Beograda, Prištine i Tirane ne može se nazvati drukčije, već samo – međunarodno posredovanje. Dostojanstvo referendumske Srbije je, doduše, sačuvano, jer Amerikanac nije pitao kako se zove predsjednik te Republike, već je sve dogovorio sa njenim faktičkim vladarem, predsjednikom Jugoslavije.

Rugova je u Beogradu odseo u ambasadi SAD. Odande je otišao kod Miloševića, tamo je svratio i pre povratka u Prištinu. Kada nikome ne treba objašnjavati šta to znači. Zvanični Beograd je od jednoipčasovnog razgovora pokušao da napravi jednu veliku pobjedu svoje navodno miroljubive politike, dok u Albanaca nema nikakve euforije. U suštini, postignut je dogovor da otpočinu razgovori, za početak jednom nedeljno i bez prisiljivosti. Dakle, Beograd neće insistirati na tome da je Kosovo vanpristrajno pitanje Srbije, a Rugova će se uzdržavati od zahteva da Pokrajina dobije samostalnost u skladu sa tamošnjim referendumom iz 1991.

Dugoročno gledano, Milošević nije u stanju da slomi gerilski otpor Albanaca. Rugova, koliko je poznato, nije komandant onih koji se sebe nazivaju Oslobodilačkom vojskom Kosova, bar ne u toj mjeri da svi oni slušaju njegove naredbe. Budu li pregovori trajali više dugo, Rugova će sve više gubiti ugled među svojim sugrađanima, a povećavaće se uticaj onih koji smatraju da je vrijeme za dijalog. Predsjednika Jugoslavije, zasad, ne zanimaju ni

odnosi među Albancima, ni raspoloženje stanovnika Srbije. Trenutno mu je najvažnije da zemlju oslobodi sankcija i veruje da je za to dovoljno iznuđeno časkanje sa predsjednikom samoproglašene Republike Kosovo.

Stvari su, međutim, mnogo složenije. Većina Albanaca na Kosovu više neće da čuje ni za kakvu Srbiju i Jugoslaviju, niti će podržavati Rugovu ako bude previše popustljiv. Većina stanovnika Srbije smatra da po Albancima treba udariti svom snagom u slučaju da ne prihvate mrvice koje im se nude, a pogotovo ako nastave da pružaju oružani otpor policiji. Sama policija, pak, nije oduševljena ulogom koja joj je namenjena, ali nju za sada niko ne pita. Ipak, može i policajcima jednom dosaditi ono što rade: em su stalno na meti gerilaca, em moraju da biju i Srbe (recimo, prilikom noćnog izbacivanja iz zgrada Tehničkog fakulteta u Prištini onih koji su odbijali da on bude predat Albancima).

U Srbiji je malo onih koji su spremni da priznaju da je Kosovo izgubljeno, još krajem osamdesetih, ukidanjem njegove autonomije i zavodenjem policijskog režima. Malo je i onih koji će se složiti da Jugoslaviju nisu razbili separatisti i spoljni neprijatelji, već Miloševićovo odbijanje dijaloga sa onima koji misle drugačije. Dok je on na vlasti, u Srbiji (bez Crne Gore?) će biti sve teže i onim pripadnicima većinskog naroda koji traže političke slobode, slobodu štampa, ljudska prava i reforme, pa i platu za svoj rad.

Novi Zakon o univerzitetu i uskraćivanje frekvencije nezavisnim RTV stanicama jasno govore da sadašnji vladar nastoji da čitavu državu pretvori u Kosovo. Zato njegov prvi susret sa Rugovom ne treba posmatrati kao nešto izuzetno, pogotovo ne kao znak da on zaista teži mirnom i pravednom rešenju.

Posle svih ratova, uključiv i najnoviji na Kosovu, priče o njegovom miroljublju zvuče uverljivo samo gledaocima Dnevnika u pola osam. Tragedija Srbije je u tome što njih, svemu unatoč, nije malo.

Mihal Ramač

Priopćenje sa sjednice Foruma HIOV

Svojen program Tjedna

Bez predstavnika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, DU „Anor vincit“, glasila DSHV-a „Glasnice“, te časopisa „Klasje naših ruku“, a u nazočnosti predstavnika Katoličkog instituta „Ivan Antunović“, IC „Bunjevačko kolo“, „Bunjevačke matice“, KUD „Vladimir Horvati“ iz Sombora, Katoličkog društva „Zvonik“, subotičkog časopisa „Žig“, te po prvi puta IC „Srijem“ i Zajednice poduzeća i preduzeća Vojvodine, te Konzulata Republike Hrvatske iz Beograda i Oblasna jedinica HKPD „Matija Gubec“, u petak je 14. svibnja u Tavankutu održana redovita mjesečna sjednica predstavnika hrvatskih institucija i organizacija Vojvodine.

U priopćenju za javnost izdatom povodom se navodi da je na sjednici „jednoglasno prihvaćen odlučan program Tjedna Hrvata iz Vojvodine, koji će biti održan u Beogradu od 15. do 21. lipnja“. Isto tako, u priopćenju se navodi da je na sjednici izabran i „predsjedavajući predstavnik HIOV na godinu dana – Hrvoje Horvat, predsjednik Demokratskog kulturno-prosvjetnog društva 'Matija Gubec' iz Tavankuta“.

(Lj. K.)

Hipokrata u hipokrita!

Hipokrat – glasoviti starogrčki liječnik i medicinski pisac, koji se smatra utemeljivačem liječničke znanosti. *Hipokrit* (grč. = hypokrisis) – licemjer, dvoličnik.

Srbijanska je „ministarka“ za zdravlje „doktorica“ Leposava Milićević svojim dopisom broj 404-02-48/98-01 od 6. svibnja 1998. godine upućenim ravnateljima „zdravstvenih ustanova“ diljem Srbije, dala značajan prinos brkanju pojmova *hipokratski* i *hipokritski*.

Rečeni dopis polazi od činjenice da je „u praksi uočena pojava česte злоупотребе радног ангажовања ... здравствених радника код другог послодавца, а без претходно добијене сагласности од стране директора здравствене установе, што је разматрано и на Одбору за јавне службе Владе Републике Србије, а у вези закључака Владе Републике Србије, са седнице од 6. априла 1998. године“. Zatim slijedi priprema za ključnu odluku: „stav Ministarstva za zdravlje da u ovom momentu, a imajući u vidu celovitost funkcionisanja zdravstvene službe, da ovačvrstoj vrsti radnog ангажовања запослених у здравственим установама, треба рестриктивно приступити“. I najvažnije: „Stoga je potrebno, da kao директор здравствене установе...**забрањите, односно не дајете сагласност запосленима у Вашој здравственој установи за обављање допун-**

ског рада код другог послодавца... уколико сте већ раније дали одређене сагласности ... потребно је исте повући, односно ставити ван снаге, како би се испоштовао напред изнети став“ (masnim slovima obilježeno u Ministarstvu). Potom opravdanje: „Крајњи циљ оваквог става је, поред строгог поштовања законских одредаба, стварање већег простора за запошљавање незапослених здравствених радника...“. I na kraju sankcije za neposlušne radnike: „потребно је да запослене упознате и са чланом 108. став 1. тачка 14) (sic!) Закона о радним односима, којим је прописано да запосленом независно од његове воље престаје радни однос отказом уговора о раду уколико обавља допунски рад без сагласности послодавца код кога је у радном односу са пуним радним временом“, ali i prijetnja eventualno neposlušnim ravnateljima: „Kao директор здравствене установе у обавези сте да стриктно поштујете наведене законске одредбе и напред изнет став министарства“.

Premda je sadržina samog dopisa proturječna a namjera mu konzistentna, u njemu nema riječi zašto zdravstveni djelatnici nakon desetljeća duge naobrazbe imaju bijedne plaće koje kasne po nekoliko mjeseci, što ih i vjerovatno tjera da nakon radnog vremena rade privatno u struci. Umjesto toga, valjda bi trebali inzistirati na „plavim kuvertama“, raditi na crno u struci, ili prodavati na „buvljaku“. Koliko su nam liječnici potrebni, znamo tek kada se razbolimo. No, nema veze: Hipokrata u hipokrita!

s.b.

Dvo/TV/jednik

ZIG Na parlamentarnim izborima u Mađarskoj pravi pobjednik je FIDESZ – Magyar Polgári Párt lidera Viktora Orbana, premda nisu dobili najveći postotak – nešto manje od 30%, dok su Hornovi socijalisti dobili nešto više od 30%. U svakom slučaju, nakon prvih izbora '90. i trijumfa desnice, i drugih '94. i trijumfa ljevice, '98. će se morati formirati centristička vlada – dakako s FIDESZ-om, kako bi kontinuitet ulaska u NATO i EZ bio zagarantiran. Vanjski dug je Horn stjerao na 8 bilijuna USA dolara, ali kada se bude kupovalo NATO naoružanje, otići će to nanovo na 20 bilijuna kao ništa, jer sve ima svoju cijenu! Kada će se kod nas u Jugi pojaviti neki ala FIDESZ – ujedinjeni mladodemokrati i građanski savez i pritom dobiti trećinu biračkog tijela pošteno izbrojanog? Da vidimo tad i to čudo, ljevicu u opoziciji, ili ja to pričam naučnu fantastiku trećeg milenija!

ZIG Nakon povratka iz nenadana posjeta Izraelu, g. Granić, ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske, izjavio je kako te dvije zemlje imaju slične probleme borbe za opstanak da su u tome razmijenili otvorena iskustva itd. Jedino g. Granić nije ukazao na neke razlike, tj. da iznad Izraela permanentno stoji američki atomski „kišobran“, da i sami imaju nuklearni potencijal i najmoderniji na svijetu antiraketni sustav „Patriot“, a kao najčvršće zalijeđe bilijune dolara svjetskog židovstva. A što g. Nataniahu ne da više od 9% teritorija palestinskoj samoupravi, zato mu nitko ne prijete sankcijama, uskraćivanjem kredita i drugim kaznama. E pa neće biti šjor Mate da je svejedno je li ti Bog ujo, ili kad je ujo mali Bog u kući, pa je njegov uvijek janjeći but, a druga čeljad dobiju paprikaš od kostiju s „tušta“ krumpira!

ZIG Kad sam u petak (nije bio 13.) vidio albansku ekipu pred Bijelim dvorom u Beogradu, odmah mi je bilo jasno da će

još jednom biti Socijalističke autonomne pokrajine Kosovo s dijelom republičke vlasti po receptu Tito-Kardelj, tj. što je bilo – bit će, a kome se ne sviđa naziv SAP može i AP! To će biti na koncu, a do tada će kobjagi R. Marković i dr. raspravljati s M. Bakalijem i dr. Jedino mi se čini da u onom dr. više neće biti g. Biacsi, jer ga nitko neće ni tamo zvati, što dakako nema veze s njegovom dostojnom štovanja bijelom marksističkom bradom! Mislim da je gospodin iz USA – Shuttle diplomacije (Hallbruck) smirio Albaneze, i odmah odletio u Sarajevo, beharati tvoga, pa mogu si zamisliti što će dobiti po nosu Hercegbosanci, ali da neće doći u Novi Sad zato što je Društvo književnika Vojvodine vratilo petojezični naziv i promijenilo Statut, čemu se „Nin“ baš uopće ne raduje, to sam posve siguran kao i da na to ne može utjecati ni vojvodanska vlada u duboko sjeni dudova na čenejskim salašima!

ZIG In the meantime, nekakva Dana Internationala iz Izraela (opet) pobjednik ili pobjednica je Pjesme Eurovizije u Birminghamu, Engleska. (Eto, vidiš šjor Mate da Izrael može biti i u Europi, samo kad hoće!). To s tom Dejnom, kako se vele izgovara, ne bi bilo ni pol nevolje da ranije nije bila muška pa se od toga operirala (ili je obrezivaču zadržala ruka ili oko pa je obrezao više nego što treba). Zbog ovoga se jako ljute ortodoksn Židovi, jer je to navodno protiv svetih knjiga, koje oni pak bolje poznaju od ikog itd., dok se onaj obični izraelski mladi svijet raduje i smije! Morao sam se pritom sjetiti lokalne priče o posjetu jednog visokog negdanjeg dužnosnika farmi rogatac marve u okolici, koji je upitao domaćine zašto tako slabo napasaju krave pa su im vimena tako mala. „Druže, oprostite, a to su bikovi“ – šapnuo mu je pratilac. „Pa nek ih onda odmah uštroje (uškope), pa će biti bolje muzare!“ – na to će glasno mudro univerzalni partijski znalac, vajdar kaki bivši berber el najboljem učo. E, lako je toj Dani el Dejni, ona sad mora i more samo visoko pjevati.

Milivoj Prčić

MARGINALIAE ZABATKIENSES

Ravnopravnost, bez prethodnih preduslova

Valjda se, kako to novinari vole da kažu, ni mastilo nije osušilo na izjavi načelnika subotičke policije da lane u ovom gradu nije bilo krivičnih dela ili prekršaja na nacionalnoj osnovi, a neko je odlučio da to što ima da kaže namoluje na zid Gradskog stadiona.

Koliko vidim, (i) među mojim sugrađanima mogu još da se nađu egzemplari koji bi ovu zemlju, a i šire, voleli da organizuju na principu zooloških vrtova: svaka rasa i vrsta u posebne kaveze ili bazene. Za sebe bi, pretpostavljam, rezervisali mesto čuvara.

Kako drugačije da shvatim grafit, poruku, „sramni natpis“, kako ga je nazvao gradonačelnik u pismu načelniku policije, koji se sa zida Gradskog stadiona poručuje da je „ovo Srbija“, uz suptilnu preporuku čovekolikim bićima koja pripadaju podvrsti „Mađar“ da idu vanka.

Samoproklamovanim čuvarima uopšte nije jasno da pretenduju na mesto koje svojim zahtevima daleko prevazilazi njihove kvalifikacije, da se o sposobnostima koje obično proveravaju psiholozi ni ne govori. Uostalom, ne moram mnogo da objašnjavam, eto ima zoološki vrt na Paliću, pa neka se raspitaju. Prvo što će im verovatno reći jeste da je zadatak čuvara da se brine o smeštaju, zdravlju i ishrani poverenih mu životinja. U zadatke čuvara nikako ne spada izbacivanje životinja iz vrta: kako citirana dobroćudna preporuka sadrži eksplicitnu naredbu upravo takvog tipa, mogu da zaključim samo dve stvari.

Jedna je očigledna: samoproklamovani pretendenti na posao uređivanja unutrašnjih odnosa ove zemlje više od trećine svojih sugrađana smatraju nedostojnim svoje pažnje i blizine. O kakvoj se pažnji radi, videli smo, a o blizini bi se dalo razmisliti.

S druge strane, očigledno je da su njihove kvalifikacije za posao koji im je zapeo za oko manjkave, barem ako se kao meritorni akt posmatra Ustav zemlje koja sebe još zove Savezna Republika Jugoslavija.

Ostavimo sada po strani činjenicu da je ta zemlja sve manje savezna, još manje republika, a pamtimo i neku veću Jugoslaviju. Problem je u tome što taj Ustav izgleda niko više ne poštuje uključujući i najviše organe vlasti ove zemlje. Svi se na njega pozivaju, ali ga istovremeno elegantnim pokretima zaobilaze savijaju, lome i gaze po sopstvenoj volji. U tom dokumentu pored ostalog, piše i to da živimo u građanskoj državi, čiji su svi podanici ravnopravni. Bez prethodnih preduslova, kako se to sada rado govori. Konačno, takve odredbe postoje i u ustavu republike čije je ime prizvano na zidu stadiona, ali i one imaju snagu ubeđivanja poput onoga što je, u čuvenom vicu, „pisalo na tarabi...“

Gradonačelnik je od policije zatražio brzu istragu i preduzi manje mera protiv počinitelaca. Običan građanin bi možda mogao parafrazirajući poznatu biblijsku izreku, odmahnuti rukom i reći „pusti ih, ne znaju što rade“. Greška. Oni vrlo dobro znaju što rade. Ako se oko ustavom garantovanih prava moraju voditi pregovori, ako se prava onih čije se prezime igrom slučaja ne za vršava na „i“, ili po nekom drugom osnovu ne odgovaraju foto-robotu građanina pokornog, onako kako to zamišlja vlast krše na svakom koraku, na svakom šalteru, zašto bi se anonimni usput i ambiciozni budući čuvari zooloških vrtova skanjivali.

Danas svoje poruke ispisuju pod plaštom noći, bez potpisa. Sutra će početi da lepe žute zvezde po kućama i radnjama. Zat je nužna brza policijska akcija. Uspešna, dakako, jer loše poruke koje aktuelna vlast emituje očito nalaze plodno tlo. A vlast se može iskupiti samo otkrivanjem i primerenim kažnjavanjem krivaca. Što, naravno, neće iskoreniti zlo: ono je po definiciji neuništivo, ali ga je moguće potisnuti na marginu društva i držati pod kontrolom. Ako za to ima dovoljno, u prvom redu, političke volje. A, ako nema? O tome će pričati oni koji prežive.

Dorđe Dragojlović

Čovjek naš svagdanji

U našem gradu, ispred elitne slastičarnice, priljubljena uz zid išćućurila se jedna starica. Pogrbljena, ispijena lica, pogleda osutnog negdje u daljinu. Podno kipa sveca i mučenika, pod njegovim skutom, svakodnevno traži kruh svoj svagdanji. Tu je i pje i poslije podne, radnim danom i vikendom, po vjetru i kiši, zni i ljeti. To je njena svakodnevnica. Sutra ne postoji. Mislim da i tumara po prošlosti i ne može naći odgovora za ono što ju je sašlo, zadesilo. Gdje je pogriješila? Što je Bogu skrivila? Što je to iskonsko u čovjeku da ga čini nesretnim? Ta njeni su zahtjevi samo kruh svakdanji. Ništa više, a ipak tako i do njega stiže. O drugome i ne razmišlja, drugo je ne opterećuje. To dugo niti želi, niti može shvatiti. Ured mnoštva naroda, u svojoj je snazi sa sobom, usamljena i osamljena.

Njen pogled se ponekad sudari s našim, ali mi brzo prelazimo preko njega. Gledamo i ne želimo vidjeti, jer smo u mislima o nekim tzv. životnijim stvarima. Iz izraza njenog lica vidi se da je primjećuje kada joj i dadnete dinar koji za nju život znači. Ona je oguglala na život i na ono što joj život daje. Ne sudi se ona što je tamo. Vjetrovi sudbine i ljudske nebrige doveli su je tu i dprkosi životu i čovjeku. Meni i Tebi za opomenu, za životnu lekciju, za smjer i putokaz, za otrežnjenje. Što bi sve trebali učiniti da ovakvih slika s naših ulica bude manje? Zar je moguće da je društvo koje želi da brzim koracima ide u XXI. stoljeće? Zar osvijetivši Mjesec i njegove tajne, more i njegove dubine i samu kuglu Zemlje, ne možemo osigurati korice kruha za svakog od

nas? Zar je moguće da čovjek u svojoj slavi, snazi, veličini, narcisoidnosti ne vidi čovjeka, sebe u svoj svojoj bijedi, nemoći i tuzi?

TI i JA kao da smo postali imuni na ove svakodnevne sličice iz života, kao da se događaju negdje van naše planete. Koliko puta smo prešli pored ovakvih i sličnih osoba, a voljeli bismo da nismo. Nije li to radi njih ili poradi nas? Možda u nama to budi neke emocije koje bismo mi htjeli ugušiti ili bar na trenutak prigušiti? Naša moć ne može biti velika, ali zacijelo svaki korak za ovakve osobe jest životni da životniji ne može biti. Ti i ja možemo malo za čovječanstvo učiniti, ali za čovjeka, našeg svagdanjeg možemo dosta. Čineći za njega, činimo najviše za sebe, za ono nešto ljud-

sko što je ostalo u nama. Učinimo da rda i moljac ne pojedu i posljednju kaplju ljudskosti. Ona je tu negdje zaturena duboko u nama, ili možda nije? Koliko sve činimo da kako bismo se vidjeli i pokazali u nekom glamuroznom svijetu, kako bismo izmamili aplauze ili da bismo bili veliki filantropi sa svim relativnim papirima, overenim s velikim pečatima. Ovdje nema diploma ni zahvalnica koji mogu resiti naše urede, sobe. One postoje u skrovitosti našeg srca nešto što ostavlja trajan biljeg, pečat zaboravljene ljudskosti koja sija božanskim sjajem. To je iskra koja Tebe i Mene može približiti čovjeku,

našem svagdanjem, vratiti u kolosijek iskonske čovječnosti. Čovjek, kako to otužno zvuči, a sasvim malo, korica kruha bila bi dovoljna da bude manje tužan, više ljudski, dostojniji Tvog i Mog imena. Probudimo tog ČOVJEKA u nama i lako ćemo pronaći ČOVJEKA oko nas.

O ženi koja stvara ČOVJEKA

Hodam... Sama sam. Vidim i čujem unutrašnju tišinu. Osećam svoje korake. Asfalt je mekan. Ljudi su tu oko mene i kao vetar dodiruju moje lice. Usporavam pogled. Savršen oblik, kao kamen, ispunjen, nem. Zastajem. Trenutak je zaustavljen. U njemu postoji žena koja svojim bićem stvara nemogućnost postojanja. Da li ono što je stvoreno postoji? Nogama iscertavam polukrug. Slika postojanja je u meni.

ITI. 98

ITI. 98

MEĆI SVIJETI

Radio

Zamisli sledeću scenu: očajan si i besan, baš onakav kakvim te može izludeti život u ovakvoj zemlji, pa kad shvatiš da je stiglo Proleće, a da ti još uvek živiš u Srbiji, munjevito uletiš u svoj teskoban stančić i uranjaš u svoju omiljenu fotelju. O kakav di...

Poluglasno kažeš da ti je dosta svega – i Referenduma i Evaluacije i Poskupljenja i Sankcija i Rata i Mira, hoćeš zabavu. Si i odmah!

Neka bude Vreme Zabave, usklikneš i po staroj navici hataš svoj daljinski upravljač, ali bacaš ga, odmah, kao da je od vlog gvožđa, samo ti još TV nedostaje.

Zamisli Miru Kolaković kako guta samoglasnike. Zamisli Kmrakova kako ubedljivo laže. Zamisli tu divljinu, taj kaos, taj moral kojim će te RTS dočekati. Treba li boljih razloga da ne uključiš TV (ili da ga upališ, zapališ)? Onda uključuješ Radio. Viš i čekaš. Obeshrabren si, čini ti se da sve stanice emituju samo masne narodnjake & tzv. dance; vrtiš dalje, uporan si i poučan, hoćeš neki dobar zvuk, dva puta si preleto FM područje i išta. Drhtavom rukom isključuješ aparat, osećaš da si sam u Uiverzumu, tupo zuriš u zid i bacaš se u hladnu postelju. Razmišljaš, glasno. O.K. shvatio si pravila igre. Oni sa kockastim glavama i balon trenerkama su najbogatiji i najmoćniji, ali nisi ni sa njima sjajao da su ti i Radio pred nosom maznuli.

Kao Pera Karanfil, poznatiji kao Beogradski Davitelj, odlaziš na počinak sa strahovitom glavoboljom. Sanjaš čudan san. Ujutro, umoran, iscrpljen i mrtav umoran, praviš istu grešku, uključuješ radio. Opet isti horor. Ružičasti zvuk, polupijane voditeljke, narcisoidni voditelji kontakt programa za ometene u razvoju... Naše radijsko nebo prenapučeno je tim malim, glupim, bezopasnim stanicama, koje emituju kič i nemoral, kao da se utrkuju čiji će program biti gluplji i neupadljiviji. Zgađujući okolinu svojom odvratnom koncepcijom, lokalne stanice mogu Vas dovesti do ivice samoubistva. Provereno!

Kako izgleda jedan dan na lokalnom radiju? Bezazleno. Od ranog jutra javljaju se tinejdžeri. Ceo dan. (Koliko ih samo ima?) Žele da pozdrave mamu, tatu, baku i seku. I društvo iz 7c. I ako može želja. Ako može Hani. Na pola Hani javlja se novi klinac i tako u nedogled. Super-jeftina zabava traje do narednog jutra.

Ako želite da se informišete o tragičnim događajima koji su sastavni deo i Vašeg života, ako želite da saznate da li su u našoj zemlji uvedene neke nove sankcije, da li je krvoproliće na Kosovu donelo neke nove žrtve, da li će nam premijer pasti i slične trivijalnosti, na pogrešnim ste talasima. Idite na Radio-Beograd. Tamo Vas tek čeka jad i tuga.

Lokalne stanice su zato i izmišljene, kako bi zaglupljivale široke mase, kako bi skrenule pažnju građana sa gorućih problema u državi, kako bi im ponudili lažnu sliku o životu i kriminalcima koji propagiraju mir i jednakost, kako bi odagnali misao, ako se ona uopšte i rodi.

Šta ti posle svega preostaje? Prvo isključi TV (vidiš da te truje), prošetaj niz ulicu, omiriši proleće, kupi sladoled, idi u bioskop, pročitaj knjigu, napiši pesmu, telefoniraj nekom u Irskoj, stopiraj do Sombora, čitaj Lukovića, skuvaj špagete, skoči u fontanu, bori se za mir, ismevaj gluposti, uradi bilo šta, samo isključi (ili upali, zapali) taj prokleti radio.

Boris O.

Fenomeni

Skica za portret

Autor dosadašnjih skica za portret subotičkih underground likova se iz straha za svoj mali & jadni, ali jedini život, ne želi više baviti sličnim nečasnim radnjama, te u ovom broju nemate prilike da pročitate njegov tekst.

Ali, eto lepe ideje, neka neko sedne za računar i napiše skicu za portret pod imenom Kukavica.

Boris O.

Petar Luković, novinar, glavni urednik Magazina XZ

Školski sam primer izdajnika

Gospodine Lukoviću, više od 20 godina bavite se novinarstvom, sem što zezate državne medije u stalnoj kolumni NNB, Vi ste i izvršni rock-kritičar i urednik našeg najboljeg urbanog magazina XZ. Ono što karakteriše Vaš novinarski pristup fenomenima politike i medija jedinstven je u nas. Kako biste ga Vi definisali?

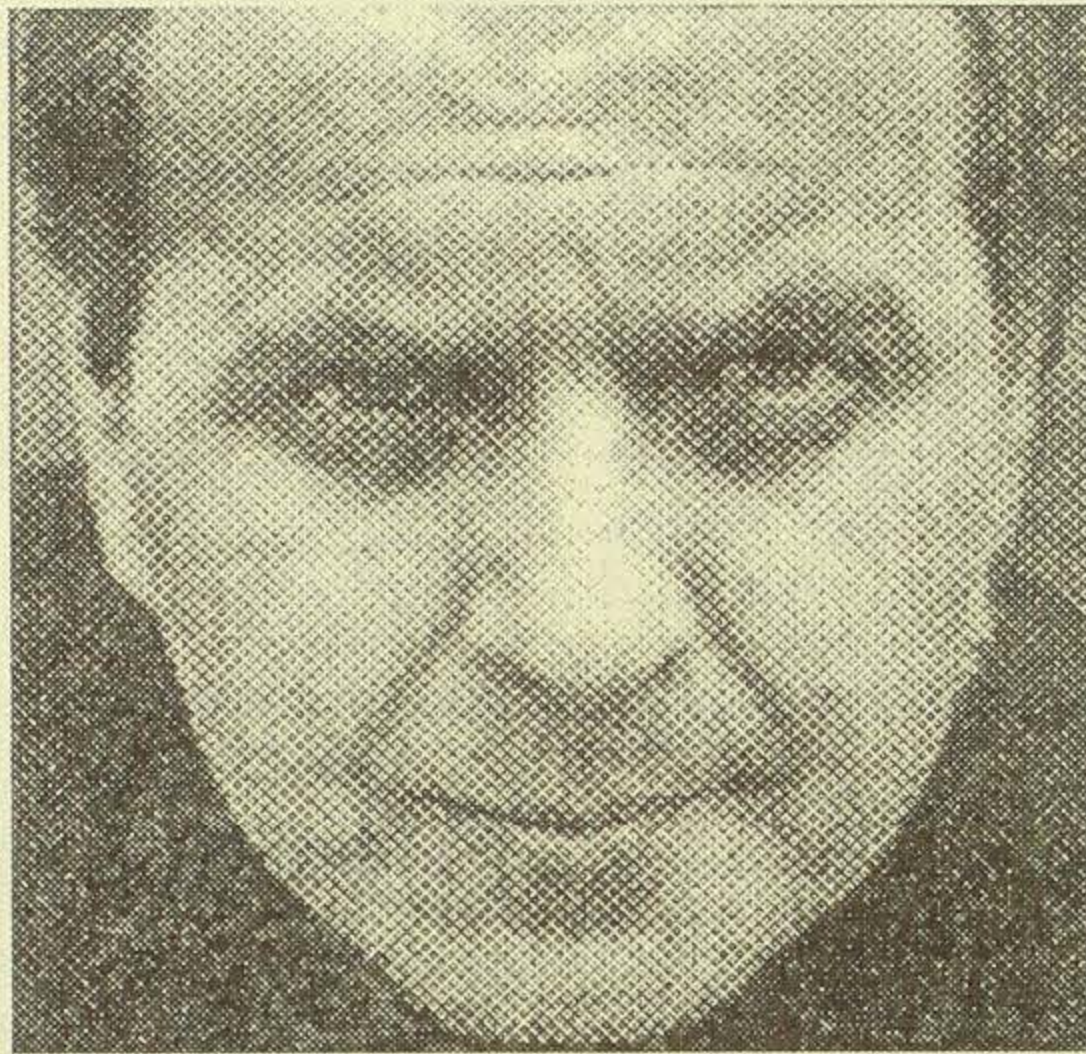
P. L. Ako baš moram da objašnjavam ono što radim - a izgleda da moram, jer ste bili neobično uporni glede ovog virtuelnog e-mail intervjua - sve se svodi na dve stvari. Na rock'n'roll i seks. Oko ovog dvojca bez kormilara plutaju laki opijati, politika kao sudbina, televizija, lokalni ludaci, a sve je, razume se, prekriveno rezigniranim cinizmom, ličnom sentimentalnošću ili totalnim apsurdom zemlje u kojoj živim. Budući da ovo nije nikakva novinarska formula i da se već osećam pomalo tupavo analizirajući sebe i "jedinstven pristup", jedino što mi preostaje jeste da potvrdim da je u pitanju strogo lična vizura. Odnosno: j... se Lukoviću da govori u ime ove ili one partije, grupe građana, zoološkog vrta, žena u bundama a bez gaćica... sve što imam da kažem reći ću pod vlastitim imenom i prezimenom, bilo da je reč o Slobodanu Miloševiću ili grupe Piloti. U stvari, paralela između rock'n'rolla i politike nikako nije slučajna: na isti način kao što recenziram novi album Laboratorije zvuka - recenziram i novu ploču Slobodana Miloševića "To Momir With Love", odnosno ne ponašam se kao politički novinar jer to ne umem. Ne znam. Nikad, recimo, ne bih umeo da napišem ozbiljnu analizu naše političke situacije. Možda bih uspeo u prve dve rečenice, ali već u trećoj nešto bih morao da izmislim, da preuveličam, da ubacim neku erotsku situaciju... nema šanse da ikad postanem novi Predrag Milojević i da, daleko bilo, pišem za "Politiku".

Ono što radim je samo moje

Na tragu kojih iskustava je nastao takav stil, koji je kod mnogih Vaših sledbenika izazvao ne samo puko uživanje, nego i želju da se bave pisanjem u sličnom stilu?

P. L. Da budem sasvim iskren, ništa nije bilo planirano, nisam seo za pisaću mašinu (koju sam onda koristio) i rekao sebi: "E, sad, Lukoviću, nađi stil koji će ostali slediti". Naprotiv, kad sam krajem sedamdesetih, kao klinac u novinarstvu, krenuo da pišem za novine - o tome nisam ni imao vremena da razmišljam. Naprosto,

pisao sam kao što sam mislio, a očigledno je da sam mislio na drugačiji način. Mogao bih sad da pomenem TV serijal Monti Pajtona, mnoge ploče koje sam slušao, mnoge knjige koje sam pročitao... ali ništa ni meni ni vama neće biti jasnije, jer su činjenice neumoljive a one glase da pravih uzora nije bilo da ih, de facto, u ovoj zemlji nema. Petim rečima, ono što radim jeste samo moje - ali se baš ne ponosim činjenicom da, recimo, nalazim svoje dvojnike po raznim listovima koji se ubiše da liče na Lukovića, kao da postoji tajna formula koju su otkrili. Nisu, nažalost.

Petar Luković

O stvarima ozbiljne politike pišete na neozbiljan način. Zato Vas pitamo da li o tome pišete onako kako stvari same po sebi i zaslužuju?

P. L. U ovoj zemlji politika ne zaslužuje da se o njoj piše ozbiljno, bez obzira na njene tragične rezultate - rat, izolaciju, krize. Reč o politici koja sublimira ludilo i koja upravo živi od činjenice da je ljudi uzimaju za ozbiljno. Onog časa kad ljudi shvate kakvu vlast imaju pred sobom i kad se oslobode stega - valjda će se nešto u ovoj pomahnitaloj državi poprimiti. Naravno, nisam budala da verujem kako će humor i satira srušiti ovaj režim; ono što verujem jeste teoretska mogućnost da ljudi počnu da razmišljaju svojom glavom, da se osveste... ali kako živimo u Srbiji, u jednoj zemlji na svetu u kojoj je ama baš sve moguće kad je politika u pitanju - nisam optimista. Nažalost, i dalje će državni mediji raditi ono što im je naredeno i ono za šta su tako dobro plaćeni: braniti režim po svaku cenu, do poslednjeg slova u njihovim novinama...

Koji Vam je lik na našoj političkoj estradi najomiljeniji?

P. L. Dok sam nekad u "Vremenu"

pisao "Ćoravu kutiju" nije bilo dilema su to Bora Jović, dr Radoman Božović, Branko Kostić, Radovan Karadžić, Slobodan Milošević... U međuvremenu se, za imljivo, količina pacijenata u politici utrostručila, ali su se mentalni kriterijur izjednačili: danas, recimo, između Dr gana Jugopetrola Tomića i Voje Vojvod nema nikakve razlike, Danicu D. i Mi M. odvajaju samo nijanse... zauvek prošli oni srećni dani kad je čovek mog da se pouzda u dr Jovića ili u dr Kostić Eh!

U ovoj se zemlji životar

A što biste rekli o ljudima koji njima vide svoju svetlu budućnost?

P. L. Tražite od mene medicinsku prognozu, a ne novinarski komentar. Ako ljudi stvarno veruju da su Šešelj, Majanović, Milošević, Markovićeva & ostali njihova svetla budućnost, radije ću ostati svom mraku, na Zvezdari.

Sa druge strane, postoji i ona grupa ljudi koja je nazvana šacicom i manipulisanih građana i koja je ozime pokazala da joj je dosta ove imitacije života, i da želi normalan život u normalnoj zemlji. S obzirom na Vaš višemesečni šetački staž, reci nam gde su svi ti ljudi i da li su raspoloženi da se opet late pištaljke?

P. L. Ljudi su još uvek tu - ali su s zlogom razočarani nakon svega što se de lo s tzv. srpskom opozicijom. Sumnjam postojanje neke političke snage koja opet stvorila onakvu energiju kao što se dešavalo nakon onih poštenih demokratskih izbora krajem 1996. godir Sumnjam u partije, sumnjam u iskren želju većine građana da žive bolje. Jedno tavno, u ovoj se zemlji životari - a mno ma više od toga i ne treba.

Omiljen Vam je posao anali vesti po glupostima čuvene RTS T postaje, zatim lista Politike, novinske agencije TANJUG. Zašto?

P. L. Zato što su u pitanju režim mediji kakvi u tom obliku (sem možda bratskoj Hrvatskoj i bratskom Iraku) postoje nigde u svetu. Kao dokazani n zohista, obožavam da gledam, slušan čitam sve što stiže iz njihovih Štabo Budući da na RTS-u, u "Politici", "Pol ci ekspres", Tanjugu ili "Srpske oslobođenju" ne rade novinari - nego p tijski radnici, perverzno mi je uživanje kopam po jeziku propagande, da nalaz rečenice koje su seksualni proizvod nast u braku između patriotizma i plate 3.000 DEM mesečno... Ukratko, glupc koje se objavljuju - naša su slika i prili

Sako onaj ko kupi "Politiku", pročita je i poveruje u ono što mu kažu - ne za- sižuje ništa bolje. Takvu primitivnu leaturu lako je izvesti na Referendum, i miting podrške Gorici Gajević, s tkvim zombi-građanima uživanje je ma- pulisati...

Kontakti sa Vašim prijateljima iz bivše SFRJ nisu nikada ni prekidani. U Vašem magazinu i dal- tekstove pišu dopisnici iz Hrvatske, ali i Vi pišete za splitski "Glasnik". Da li Vas brine to što Vam ne- zameraju na manjku patriotizma, i Vas smatraju izdajnikom?

P. L. Po visokim intelektualnim kri- terijumima Brane Crnčevića, Dobrice Čosića, Voje Vojvode i dr Mire M - škols- ki sam primer izdajnika. Pišem za splitski "Glasnik" već pet godina, imam prijatelje iz bivšeg ex-SFRJ, u kontaktu sam s ljudi- ma iz Sarajeva, Zagreba, Ljubljane. Ima- ju: često idem na diplomatske prijeme u Beogradu, govorim engleski, čitam stranu štampe... dakle, sve ono što izaziva sumn- ju. Konačno: nikad nogom nisam kročio u svetu srpsku zemlju (Po Tanjugu: Kosovo), nisam obilazio manastire jer sam i- dak više voleo da, dok gledam porno fil- move, slušam rock'n'roll... Drugim re- čima, ako su gore pomenuti likovi patri- oti - sa zadovoljstvom ću ostati izdajnik. Kada me muči pitanje: šta još u ovoj zemlji može da se izda - kad se zemlja ras- tčila po šavovima i kad prisustvujemo poslednjem umiranju već odavno mrtve Jugoslavije?

Boris O.

XZ - u Subotici

U subotu, 30. maja, u 20 sati na otvorenom univerzitetu biće održana pomoćna promocija magazina XZ. O ovome listu govoriće Petar Luković, glavni urednik ovog urbanog magazina.

Manipulisanje neosvešćenim narodom

Režimski mediji poslednjih dana beleže neviden porast optimizma u redovima vernih podanika posle najnovijih vesti o spremnosti Kontakt grupe da ukine neke od tek uvedenih sankcija. U svom oduševljenju podanici ne zaboravljaju da istaknu ogromne zasluge Predsednika SRJ za ovaj neočekivan obrt u politici Zapada prema našoj zemlji.

Iako i mi ostali građani, koji nismo u isti mah i verni podanici režima, učestvujemo u njihovoj radosti, moramo im, radi istine i objektivnosti, prigovoriti zato što nisu istakli i neosporne zasluge g. R. Holbruka i g. R. Gelbarda za uspešno posredovanje u prilici kada ni jedna od zainteresovanih strana nije bila raspoložena da se pomakne sa svojih najtvrdih pozicija. Činjenica je, to moramo priznati, da su zahvaljujući samo „umešnosti“ gospode iz Amerike dvojica jugoslovenskih državljana, opunomoćenih predstavnika svoje nacije, otpočeli toliko očekivani dijalog.

Za utehu onima čiji je patriotski ponos povređen zbog toga što je njihovo istorijsko „Ne“ (svakom stranom posredovanju u rešavanju naših unutrašnjih sporova) potpuno ignorisano, moramo reći da su i sami autori referenduma zaboravili šta su to hteli da postignu tom skupom i besmislenom političkom smicalicom. Uostalom, neka se mnogo ne brinu, jer biće još dovoljno prilika za manipulisanje neosvešćenim narodom. Oni, zapravo, drukčije i ne umeju sa **podanicima**.

Kada se jednom dozovemo pameti, verovatno ćemo i mi, kao osvešteni narod, biti u prilici da raspišemo neki naš referendum.

Demokrata

Pravnički

kutak

Parlamentarizam

Parlamentarizam je, poput mnogih drugih načelno demokratskih institucija, u nas pretvoren u cirkusku predstavu, čemu smo svjedoci osam godina unatrag, a najnovija zbivanja u saveznom parlamentu to samo potvrđuju.

Riječ parlamentarizam je latinskog podrijetla (lat. *parlare* = pričati), a njome se označava postojanje organa narodnog predstavništva – parlamenta (srp. *skupština*, hrv. *sabor*, maked. *sobranje* itd.) u kojima narod preko svojih izabраниh predstavnika (srp. *poslanici*, hrv. *zastupnici*) vrši zakonodavnu vlast. Zakonodavna vlast kontrolira izvršnu vlast koju vrši vlada. Ona se bira iz redova parlamentarne većine, a može opstati dok god uživa povjerenje parlamentarne većine.

Brzo sazivanje saveznog parlamenta, krajnje sumnjivo prihvatanje mandata nekih crnogorskih zastupnika, u Beogradu zadnjih godina rijetko viđano tajno glasanje (novekomponirani srbijanski parlamentarizam obiluje javnim glasanjima), te ekspresno imenovanje novog saveznoga premijera iz reda crnogorskih snaga odanih beogradskome režimu, opravdano dovodi u pitanje legalitet i legitimitet nedavne odluke oba vijeća Savezne skupštine o nepovjerenju saveznoj vladi – o kojoj, naravno, ne treba misliti mnogo lijepoga, već je nagalsak na ustavno-političkoj bahatosti beogradske „vladajuće klase“. To samo potvrđuje stajališta da se beogradski režim, poput nekih drugih diljem globusa, može smatrati samo „fasadnom demokracijom“, što je uobičajen termin stručnjaka za ustavno pravo, kakav se koristi za rečene slučajeve.

(j. š.)

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karađorđev put 2
☎ 55-44-33 (danonoćno)
- Bajmok, JNA 3
(u cvećari „Mariška“)
☎ 762-024 (danonoćno)
- Palić, Jo Lajoša 18
(u cvećari „Orhideja“)
☎ 752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7
☎ 792-202 (danonoćno)

NAVRA TITE I
Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22
(osim ponedjeljka).
MENI od 12 do 16 sati
PO POPULARNOJ CENI.

Pripremamo i druge kulinarske dukate (specijalitete).
ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne
ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca,
godišnjica... Izmislite sami, nije teško, lepše je i lakše.

DOĐITE
izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽNA.
PRIJATNOI
Prošetajte do PRERADOVIĆEVE 4.

☎ 30-136

Žena

Kad si bila
Mlada, bila si
Poput kupine s gmlja. I noga
Ti je bila oružje, divlja!

Bilo je teško uzeti te.
Još si
Mlada, još si
Lijepa. Znakovi
Godina kao i bolova povezuju
Naše duše, jednu tvore. A ispod
Precrne kose, koju omatam
Okolo svojih prstiju, više se ne plašim
malog
Bijelog, zašiljenog, demonskog uha.

Umberto Sabo

Bosonogi

U svibnju se nekoć obuća s nogu skidala. Nije trebala. Bosonogi se hodalo po Zemlji, radilo i živjelo. Svakojaka se obuća stavljala unkrak. I do konca rujna nije se „hasnirala, sem za svece i odlazak u varoš, budući da je Zemlja bila topla... Izravnim se dodirom tijela Zemlja prisno osjećala. Nije bilo ni straha od stakla, i drugih opasnih za bosu nogu predmeta, koje danas znamo. Isto tako, biti bos nije bio samo privilegij djeteta, nego i cijele obitelji.

IZ STAROG ALBUMA

Krležijana

Burckhardt protiv Schillera

Meleni su mramor, i to na grčkom suncu. Mali ih mi, ne zna se zašto, zamišljamo jednostrano, ifigenijski banalno, što je nesumnjivo neosnovano. Već je Burckhardt izveo sve potrebne korekture u antischillerovskom smislu, uznastojavši da deschillerizira Heladu, što mu ipak nije u cijelosti uspjelo. Kako Schiller pjeva o grčkim bogovima, tako Helada nije izgledala.

Miroslav Krleža, 1942.

Obiteljski kutak

Poštivanje

(da pročitaju i oni uzvišeni)

Da li ste se nekad upitali što ova riječ podrazumijeva? Vjerojatno nikad.

Poštivanje znači CIJENITI nekoč, njegov rad, njegovo vrijeme. Poštivanje NIJE maltretiranje svojih bližnjih do posljednjih granica. Da li ste nekada došli u situaciju da izgubite nekog suradnika ili prijatelja? Ako jeste, onda vjerojatno znate osjećaj: *Bilo bi mi mnogo lakše sa njim/njom, ipak mi je ta osoba nešto značila...*

A ta osoba je vjerojatno duugo podnosila Vašu nadobudnost prije nego vam je *dala nogu*.

Stanite malo, preispitajte Vaš odnos prema drugima. Niste Vi jedina osoba na svijetu koja ima problema, koja ima previše posla, koja je bolesna ili koja je sama. Isto tako i ljudi koji Vas okružuju imaju svojih problema, samo ne govore o tome. Za dobru saradnju potrebno je obostrano poštovanje.

Dakle, nađite u svom svijetu malo vremena, i razmislite.

Mila

RAZLIKE IZMEĐU VINA I ŽENA

21. RAZLIKA IZMEĐU ŽENE I VINA JE U RAZLIKAMA. DOBRO JE NA VRIJEME RAZUMJETI SE U RAZLIKOVNE RAZLIKE.

22. ŽENA NIKADA NE MOŽE BITI NEVJERNA. I KADA TE PREVARI.

James Joyce

Ulysses (11.)

Veselo sad, bit će fino
lokat pivo, viski, vino
na krunisanju,
Na dan krunisanja?
O zar neće biti fino
na dan krunisanja?

Topla sunčana svjetlost, koja se razgaljuje ponad mora. Na prsobranu se zaboravljeno caklila nikaljna zdjelica za brijanje. Zašto da je ponese dolje? Ili da je ostavim, neka ovdje stoji cio dan, odbačeno prijateljstvo?

Pođe prema njoj, držeše je neko vrijeme u rukama, osjećajući njezinu pro hladnost, udišući miris kašaste sline sapunice, iz koje je stršila četkica. Tako sam onda nosio navikulu u Clongowesu. Sada sam netko drugi, a ipak onaj isti. I opet sluga, poslužitelj sluge.

U tamnoj zasvođenoj sobi u tornju Mulliganova spodoba, zagrnutu kućnom haljinom, brzo se šetkala tamo-amo ispred ognjišta zastirući i otkrivajući žutu svjetlost. Kroz visoke puškarnice padahu dva snopa blage danje svjetlosti po kamenim pločama na podu; a gdje su se zrake sukobljavale, vitlao se oblak ugljene prašine i guste pare rastopljene masti.

– Ugušit ćemo se – reče Buck Mulligan. – Haines de otvori vrata!

Stephen stavi zdjelicu za brijanje na komodu. Visoka spodoba izvuče se iz mreže za ležanje, u kojoj je sjedila, pođe do praga i otvori unutrašnja vrata.

– Imaš li ključ – upita neki glas.

– Dedalus ga ima – odgovori Buck Mulligan.

– Tako mi presvete bogorodice, nema više sape. Ne dižući pogled sa vatre zaurla:

– Kinche!

– U bravi je – odgovori Stephen približujući se.

Kada su se teška vrata otvorila, ključ škripavo dvaput zastruže, dobrodošla svjetlost i svijetao zrak sinuše unutra. Haines stajaše na pragu i gledaše van.

(nastavit će se)

Iz starog bedekera: Subotica Znamenitosti Subotice

Grdevine:

GRADSKA KUĆA
U centru grada, na dordevom trgu leži monumentalno izgrađena gradska kuća, prema crtima arhitekata Mora i Jakaba. Ova je građevina podignuta s troškom od 2.660.000 zl. završena u razdoblju od 1908 do 1912. Ista je najveća opštinska zgrada u državi, prema površinu od 5.775 kv. m, ugrađeni prostor iznosi 95.000 kub. metara. Toranj je Gradske kuće visok 95 metara.

U prizemlju su smešteni trgovački lokali, dok su oba sprata iskorišćena za Gradsku upravu.

Vredno je spomenuti bogato, slovenskim

motivima ukrašenu Veliku većnicu.

KATOLIČKE CRKVE
Crkva sv. Terezije, na Trgu sv. Ćirila i Metoda, monumentalna je građevina u baroknom stilu. Crkva je duga 61 metar, široka 21 metar, a građena je punih 25 godina (dovršena 1728.)

Crkva sv. Mihovila (Franjevačka crkva) na Trgu fra Jese, izgrađena na mestu, gde je nekad bila subotička „Kula“ (tvrđava). Za vreme turske opasnosti sklanjao se narod u ovu „Kulu“ i branio od neprijatelja.

Crkva sv. Roka, na Beogradskom putu, sagrađena je godine 1896., u gotskom stilu.

Crkva sv. Đorđa, Paje

Kujundžića ulica, najlepša je crkva u Subotici, izgrađena je u gotskom stilu.

SRPSKO - PRAVOSLAVNE CRKVE
Crkva sv. Vaznesenja na uglu Kneza Mihajlove i Zmaj Jovine ulice, podignuta je god. 1725. Prilikom renoviranja ukrašena je ikonama Paje Jovanovića.

Crkva sv. Dimitrija u XII. kvartu stara je preko 100 godina,

SINAGOGA
Ova je sinagoga najlepša u državi, a sagrađena je 1905. god. nalazi se na Zrinjskom trgu.

(nastavit će se)

Dodir čarolije...

POLAZAK!

Davno, dok je još Suboticom tandrkao munjovoz, desio se ovakav slučaj: u poslednjem tramvaju sa Palića – jedne lepe majske zore – u grad se vraćalo veselo društvo. Drugih putnika nije ni bilo, samo ovih nakićenih.

Zezanja radi, na svakoj stanici besomučno su cimali onaj kožni gajtan za zvonce dajući signal vozaču da krene, i cerekajući su vikali: „Polazak!“...

E, ali tu se pobunio konduker.

– Ne može to tako! Polazak nije polazak – dok ja ne kažem da je polazak! Ovim tramvajem neće upravljati tuđa ruka!

Onda je On cimnuo gajtan i dreknuo: „Polazak!“

Svi su se valjali od smeha, samo je konduker bio mrtav ozbiljan.

I šta se promenilo? Ništa!

Tramvaj je i dalje išao kuda je morao i jedino mogao. Konduker je mislio da se on tu nešto pita...

A onda su tramvaj nazvali „Neželjom“ i – ukinuli...

Kiro

izlazi „Žig“?

Zašto

Zarad čitatelja, naravno, sadašnjih, budućih i prošlih. „Žig“ izlazi dobrom voljom sjajnih suradnika, koji uvijek i na vrijeme dostave tekstove. Svake druge subote ova novina se može naći u Vašim rukama i zaslugom nekolicine entuzijasta koji se, ponekad obeshrabreni, pitaju do kada će izdržati.

Kelner - Vojislav Bulatović

Ovoga puta srušit ćemo Vladin program za ezotorizaciju plaćanja struje u naturi. U smislu i stilu, ja vama tri i o konjske snage pijeska – vi meni deset kilovata novaca u zlatu. To je tu negdje. Kada srušimo program prvi, nemojmo biti naivni, tvorit će oni novu kanalizaciju, za staru kolektorsku manjinu, jer će a šank doći Vojislav Bulatović da naplati špricere u limenci od apira. Tako je moj Pape iz Dostojevskog.

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

1. Maja je imala 6 olovaka u 3 boje. Crvenih više od zelenih, a plavih manje od zelenih. Koliko je bilo olovaka svake boje?

2. Koliko puta najvećem jednocifrenom broju treba dodati najveći dvocifreni broj, da bi se dobio najveći trocifreni broj?

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

1. Jabuke staviti u tri vrećice, pa sve staviti u četvrtu.

Savjet iz karmića

„Bulatović nije“

Sidim ti ja tako nika dan u karmiću, šinšok na sve strane, pa i pod grlom. Jesapim, šinšok. Kad odjedared, već okcidentalno trula šargaripa, koja nije ni za parasničku čorbu, meni će: postoji nika svežanj grupa, bila je juče kod mene, i samo joj se ova rokva sviđa, ali ipak kaže: oš ti mrkvo, baš tako, latinski, mrkvo, a ja sam samo šargaripa, nisam išla u velike škole, jesapim, ćutim, šta oni imaju da se mišaju u moja unutrašnja buraga, jel, tako, valjda i ja gledam, kadgod, viziju –tele, i kažem, jest da je ovom, krumpiru prošlo vrime, ali on je ipak u parasničkoj peći bolji od rokve, jer možete vi tu rokvu zvati i momirobulat, al to je samo rokva, eno još tu i tamo samo je prasici poidu, al samo kad se pomiša s mekinjamo.

Tako iz karmića, savituju me ljudi koji našim lipim korzom, špaciraju uvik s rukama na leđima, na livom guzu jedna ruka, na desnom uvetu druga ruka s omiblom peglom, vele u ajer, cilom svitu i bliže, Vlado kažu, niki, lokalni gradski oci, i edan Madžar, komšije s melodije prvifrtalj, Vojo, Bela, svako:

vlado dobro vlado, al ovo vlado najbolji vlado, erted! Razumim, kažem peršinu iz svežanj grupe za kontakt osiguračeeeee!!!

V. S. Milo.

Pot-kovačnica „Žiga“

Kokoschka

Akvarel Parižanina kljuca postojano platno perja. Perje neobuzdanog Momira Kontića u vrtoglavoju a kratkovidoju. Razbijajući stvarnost pastelnog perja prosljeđuje teret glede pivca. Dvoprotežno gledajući s Dedinja stvar zrači prema groblju. Nakostrešeni posle helenske rajčice umobolnih pitanja jednog octa i acta posle Kogita porast proizvodnje političkih mučkova proleće iznad naših sudbina naizgled neizbežno frustriranog pivca pijacama palanačkim.

(s. s.)

IMENIK ROCKA

„**SIMON & GARFUNKEL**“ – američki duo koji je krajem 60-ih godina i početkom 70-ih imao mnogo uspeha kod „intelektualno nastrojene“ pubertetske mladarije. Tome su mnogo doprineli pojava i muzika u kult-filmu „The Graduate“, briljantan vokal Art Garfunkela, i neograničene kompozitorske sposobnosti Paula Simona, koji je nakon razlaza dva (1975.) napravio blistavu solo-karijeru, dok se Garfunkel „prebacio“ na film, kao sasvim uspešan glumac.

Probrana diskografija:

- The Sound of Silence (1964)
- Bridge over Troubled Water (1970)
- Concert in Central Park (dvostruki, koncertni, 1982)

CARLY SIMON – američka pevačica, kompozitor, jedna od svojevremeno najtalentovanijih i najlepših kantautorki SAD s kraja 60-ih. Udajom za veliku američku kantautorsku zvezdu i kolegu James Taylora kao da je podredila svoju karijeru njegovoj. Na sreću, veliki povratak je usledio već 80-ih. Lepota je ostala i dalje zanosna, a donekle izgleda i talenat.

Probrana diskografija:

- No Secrets (1972)
- Playing Possum (1975)
- Come Upstairs (1980)
- Torch (1981)

„**SLY AND THE FAMILY STONE**“ – najuzbudljiviji crni američki funk-jazz sastav 70-

ih godina, nepovnljiv i uzbudljiv, predvođen pomalo neurotičnim pevačem, pijanistom, orguljašem, gitaristom, kompozitorom, producentom i aranžerom – Sly Stoneom, čiji su problemi sa drogom i izrazito militantni crni šovinizam (organizacija „Crni Panteri“), i doveli do raspada ove ekstremno talentovane i popularne grupe.

Probrana diskografija:

- Dance to The Music (1968)
- There's a Riot Going on (1971)
- Live (1973)

THE „SHADOWS“ – pravi pioniri britanske pop-muzike, „kraljevi instrumentalnih hitova“ i najveći popularizatori električne gitare u ovoj vrsti muzike. Najpre su pratili pevača Cliffa Richardsa (neku vrstu „engleskog odgovora na Prestleya“), da bi od ranih 60-ih zaredali sve same hitove. Neprolazna muzika velemajstora ranog rock n rolla.

Probrana diskografija:

- The Shadows (1962)
- Dance with the Shadows (1964)
- Jigsaw (1967)
- Live at Paris Olympia (1975)
- Live (koncertni, 1981)

Postavu (onu najpoznatiju) su sačinjavali: Hank Marvin (solo-gitara), Bruce Welch (ritam gitara), Jet Harris (bas) i Brian Bennett (bubnjevi).

Robert G. Tilley

Dobrotvorni koncert Nikole Vučkovića

Talent talentima

Utorak, 19. svibnja, Nikola Vučković (Budva), učenik srednje Muzičke škole u Subotici, održao je dobrotvorni koncert u vijećnici Gradske kuće. Dobrovoljni prilozima namijenjeni su organizatoru koncerta, Udruzi Kosztolányi Dezső koja potpomaže napredne i talentirane učenike.

Nikola Vučković, učenik u klasi profesora Matije Molcera već je uspješno koncertirao i u inozemstvu. Ovom prigodom svirao je Lisztovu h-mol Sonatu Chopinovu b-mol Sonatu op. 35 te Lisztov veliki koncertni solo.

Od Lisztovih klavirskih djela najopsežnija je Sonata u h-molu posvećena Robertu Schumannu. Nastala na tragu novih puteva romantičnog mišljenja, oblikovanja programnih glazbenih slika, Liszt je sonatu napisao u jednom stavku napuštajući tradiciju klasičnih sonatnih stavaka. To djelo građeno je na šest tema, od kojih neke direktno asociraju na teme iz njegove Faust simfonije. Stoga se i ova njegova sonata često naziva Faustovskom, a njen se sadržaj dovodi u vezu sa osnovna lika Goetheovog spjeva na temelju čijeg predloška je nastala simfonija.

Veliki koncertni solo izveden na kraju koncerta veoma je zahtjevno djelo koje je s međunarodnog natjecanja na koje ga je Liszt poslao bilo odbijeno kao neizvedivo.

Izbor Chopina za koncertni program, romantičara koji je svoj glazbeni stil izgradio oslanjajući se na klasičnu tradiciju i koji je majstor klavirske romantike isto tako ukazuje na umjetničku zrelost Nikole Vučkovića. Sonata koju je izveo jedna je od ukupno tri Chopinove klavirske sonate. Najpoznatija je po svom trećem stavku – posmrtnom maršu (Marche funebre) što je u cijelom svijetu poznata glazba za ispraćaj pokojnika. I ostali stavci izvedeni su briljantno i osjećajem suverene vladavine instrumentom te, kao što je ukazao i profesor Molcer, to više nije glazba, to postaje igra sama.

Nela Skendero

Kulturna razglednica Subotice

GALERIJA GRADSKE KNJIŽNICE

U Maloj galeriji Gradske knjižnice 12. svibnja je otvorena izložba slika (ulje na platnu) „Lica kazališnih stvaralaca“, portreta vojvodanskih glumaca, dr. Dobroslava Ulića. Izložbu je otvorio ravnatelj Kazališnog muzeja Vojvodine mr. Luka Hajduković. Prigodom otvorenja izložbe izveden je i umjetnički program na kome su sudjelovali Ramadan Azirović i Frigyes Kovács, glumci, te Gordana Hajduković virtuoza na violini.

GALERIJA „LIKOVNI SUSRET“

U galeriji „Likovni susret“ 12. svibnja otvorena je izložba slika zidnog slikarstava po naslovom „Čuvari baštine (1947. – 1997.)“, koju je organizirao Republički zavod za zaštitu spomenika kulture. Izložbu je otvorio mr. Veselin Avdalović, dopredsjednik Skupštine općine, dok je o izložbi i njenom značaju govorio Saša Petrov, direktor Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture.

DOM VOJSKE JUGOSLAVIJE

U Domu Vojske Jugoslavije 15. svibnja održana je Regionalna smotra folklor i folklornih tradicija. Na Smotri je sudjelovalo više folklornih ansambala iz Subotice, Ade, Apatina, Sombora, Sente... Organizator ove manifestacije je Kulturno-prosvjetna zajednica SO Subotice.

GALERIJA „BUCKA – GÁNYÓ“

U galeriji „Bucka – Gányó“ 15. svibnja otvorena je izložba slika Vlastimira Nikolića, iz Beograda. Izložbu je otvorio vlasnik galerije József Gáll, a bit će otvorena do kraja ovog mjeseca.

GALERIJA „DR. VINKO PERČIĆ“

U galeriji „Dr. Vinko Perčić“ 12. svibnja otvorena je treća izložba slika mladih članova Likovnog odjela HKZ „Bunjevačko kolo“. Izložba će biti otvorena do kraja svibnja.

VELIKA VIJEĆNICA GRADSKE KUĆE

U Velikoj vijećnici Gradske kuće 18. svibnja održan je koncert grupe „Tóth Bági“ iz Segedina. Na repertoaru ove grupe bile su kompozicije Erika Gerija i ostalih velikana roka, bluz i džez, kao i vlastite kompozicije grupe.

SRPSKI KULTURNI CENTAR „SVETI SAVA“

Ovih dana izašao je iz tiska Časopis za kulturu, umetnost i nauku „Lučica“ kojega izdaje SKC „Sveti Sava“. U ovom broju časopisa uglavnom preovlađuju prozni i poetski napisi posvećeni obljetnici VIII. stoljeća Hilandara.

Ramiz Rashiti

JERONIM SAVONAROLA (1452. – 1498.)

Prorok istine spaljen na lomači

Pravo 23. svibnja ove godine navršava se 500. obljetnica tragične i mučeničke smrti dominikanca i najvećeg provjednika svih vremena Jeronima Savonarole koji je usred dana pred mnoštvom ljudi, zajedno s dva subrata, obješen na glavnom trgu Firenze zvanom „Signoria“. Kako je moglo doći do toga tragičnoga događaja koji jednostavno zbuduje ljudsku pamet i pred kojim povjesničari nemoćno sliježu ramenima? Naime, mi i naša djeca bili smo do nedavno poučavani u komunističkim školama da su dominikanci bili najopasniji inkvizitori Katoličke Crkve koji su mučili i na lomačama spaljivali krivovjerce, dok slučaj Savonarole, njegova dva subrata i drugih – primjerice Giordana Bruna – bjelodanu dokazuju da su upravo dominikanci, ti hrabri tražitelji i širitelji istine, bili nevine žrtve nekih okrutnih političkih i crkvenih lomača srednjega vijeka. Da bismo bar donekle proniknuli i

Gerolamo Savonarola

uhvatili ove zagonetne događaje potrebno je upoznato neke temeljne činjenice Savonarolina života i djela.

Rođen je 1452. u talijanskom gradu Ferrari, gdje je stekao osnovno školovanje i humanističko obrazovanje.

Sam studira sedam slobodnih umijeća, medicinu, filozofiju, napose Platona, Aristotela i Tomu Akvinskoga, te Bibliju. U 20. godini života doktorira iz filozofije, a 1475. ulazi u dominikanski red u Bologni, dok 1482. predaje filozofiju i teologiju u samostanu Sv. Marka u Firenzi. Piše filozofska djela, ali u jesen iste godine i u korizmu 1484. počinje držati snažne propovijedi nadahnute tekstovima starozavjetnih proroka. Slično ovima najčešća stroge Božje kazne za teške nepravde i za moralno srozavanje društva. Počev od 1490. ulazi u ljubav s Lorenzom Veličanstvenim, političkim gospodarom Firenze, a sljedeće godine započinje svoju dalekosežnu bitku za obnovu Crkve. U povijesti održanoj 27. travnja 1491. vrlo oštro napada pokvarenost svećenstva, gramzivost političkih i političkih mogućnika, a posebno se osvrta na najperverzije oblike bludništva, uključujući na „sodomiju“, tj. na pedofiliju (ljubakanje dječacima). To je tzv. „strašna propovijed“ (terrificatio) koja označuje prekretnicu u Savonarolinu životu.

Uzoren je da ga Bog poziva na obnovu društva i Crkve, pa i pod njegovim vodstvom mučeništva.

Izbor španjolskog kardinala Rodriga de Borgie za papu Aleksandra VI. (1492. – 1503.) postaje fatalan za Savonarolinu mučeničku sudbinu. Doduše, sukob između glasovitoga dominikanskoga propovjednika oko kojega se okupio veliki broj pristalica u Firenzi i notornog pokvarenjaka Aleksandra VI. u Rimu nije izbio odmah. Papa ga isprva samo kratkim službenim spjavama (tzv. breveima) upozorava da ublaži oštrinu svojih propovijedi protiv nemoralna, no 1495. već mu izričito zabranjuje propovijedati jer su njegove britke proročke propovijedi počele ozbiljno uznemiravati ne samo bogataše, političke mogućnike i crkvene dostojanstvenike, nego i njega samoga. Savonarola je pokušao papu i prestao propovijedati, ali je po odobrenju kardinala Carafe 1496. nastavio svoju proročku misiju. Na to papa

4. svibnja 1497. iznenada službeno udari Savonarolu izopćenjem. Savonarola je shvatio da više nema vremena za oklijevanje. Prihvaća se pera i 19. lipnja 1497. obraća se „svim kršćanima“ da bi odgovorio na neprihvatljivo izopćenje. Izjavljuje kako se ne odriče ničega od svoga naučavanja. Naglašava da se neće pokoriti naredbama koje nisu valjane jer se protive kršćanskoj ljubavi i Božjim zakonima. Tada Savonaroli padne na pamet da Aleksandar VI. ne samo nije pravi papa, nego ni kršćanin, već bezbožnik o čemu očito svjedoči njegov krajnje nemoralan život. Stoga se spremio da sazove opći crkveni sabor koji bi utvrdio nevaljalost papinske službe Aleksandra VI. i izabrao novoga papu.

Međutim, kada je papa 26. veljače 1498. zaprijetio Firenzi da će je udariti izopćenjem – što je moglo imati dalekosežne ekonomske i političke posljedice – ako ne uhititi i zatvori buntovnog dominikanca, situacija se u gradu okrenula protiv Savonarole. Iako je imao mnogo pristaša u njemu, broj protivnika (arrabiati) i ljutih neprijatelja (compagnacci) naglo je počeo rasti. Nahuškana svjetina navali na samostan Sv. Marka 8. travnja 1498., uhititi Savonarolu s dvojicom subrača Dominikom i Silvestrom i stavi ih pred civilni i crkveni sud, koji ih – nakon groznih mučenja s pomoću užeta – osudi na smrt vješanjem, s tim da im se tjelesa spale na lomači, što se zbilo 23. svibnja 1498. Prije smrti Savonarola se ispovjedio i pričestio, a dok mu je tijelo gorjelo na lomači ruka mu se posljednji puta uzdigne i s dva prsta blagoslovi prisutni svijet i svoje krvnike. Umro je u Crkvi i za Crkvu, za istinu i pravednost.

Zanimljivo je primijetiti da je papa Aleksandar VI. navodno poslije požalio što je osudio Savonarolu, svaljujući krivnju na Firenzu i njezino svećenstvo, a nema dvojbe da najveću krivnju snosi njegov sin Cesare Borgia koji je zbog svojih prljavih političkih razloga nagovorio oca da pošalje u smrt pravednog i nevinog proroka istine. Papa Julije II. (1503. – 1513.), neposredni

Ovako je neki nepoznati suvremeni crtač prikazao vješanje Savonarolino 23. svibnja 1498., na glavnom trgu u Firenci

nasljednik Aleksandra VI., već je kao kardinal podržao Savonarolu, a kao papa naredio Raffaellu da ga u vatikanskim sobama naslika među naučiteljima Crkve. Savonarolini štovatelji bili su sv. Katarina Ricci (1522. – 1589.) i sv. Filip Neri (1515. – 1595.). Sv. Pijo X., papa (1903. – 1914.), rekao je kako štuje Savonarolu i kako bi takvih Crkvi mnogo trebalo u naše vrijeme. Obožavatelji Savonarole bili su još: dubrovački filozof, franjevac Juraj

Dragišić (1445. – 1520.), Pico della Mirandola, Botticelli, Michelangelo, a u našem stoljeću kardinali Dell'Acqua i naš Franjo Šeper. Proces za Savonarolinu kanonizaciju je u tijeku i vjerojatno nećemo dugo čekati da na lomači sramno spaljeni prorok istine bude proglašen svetim i stavljen na oltar. On nam je potreban kao uzor, jer je hrabro žigosao dolazak jednog pokvarenog društva kao što je i naše koje se hvali napretkom, humanošću i prividnim blagostanjem, a u kojemu su zapravo milijuni ljudi bez zaposlenja, bez hrane i stana. „Nema sramotnijeg zločina od nepravednog siromaštva, a taj zločin zakoni ne kažnjavaju“ – rekao je Savonarola u jednoj svojoj propovijedi.

Današnji proroci istine ne trebaju očekivati pohvale, nagrade, pljesak i ovacije, nego poruge, osude i lomače poput dominikanca Jeronima Savonarole. Zato s razlogom kaže jedna rumunjska poslovice da „Istina ide razbijene glave“.

Tomo Vereš

Novi članovi UKV iz Subotice

Udruženje književnika i književnih prevoditelja Vojvodine na svojoj redovitoj godišnjoj Skupštini, koja je održana u Novom Sadu 9. svibnja, primilo je u svoje redove i dvojicu Subotičana, **Grgu Bačliju** i **Marka Peića**, za njihov izuzetno vrijedan i plodotvoran dosadašnji rad. Tu se prije svega misli na skupne knjige „Rečnika bačkih Bunjevaca“ (1990.), zatim „Imenoslov bačkih Bunjevaca“ (1994.), kao i „Narodne umotvorine bačkih Bunjevaca“ (1997.).

Pored rada na ovim skupnim projektima, Grgo Bačlija (1939., Subotica) priredio je i zbirku pjesama „Skretnice“, pokojnog **Jakova Kopilovića** (1918. – 1996.). Autor je i odjeljka monografije „Subotički električni tramvaj“. Stalni je suradnik i polemičar u većini listova koji izlaze u Subotici. Posebnog traga ostavio je u HKC „Bunjevačko kolo“, kao osnivač i tajnik Društva i Organizacijskog odbora „Dužijance“. Danas živi u Subotici kao umirovljenik.

Marko Peić (1913., Subotica) je također ostavio trajan trag u književnosti svog rodnog grada. Bio je posljednji urednik časopisa „Bunjevačko kolo“ 1936., kojega su pokrenuli **Albe Rudinski** i **Balint Vujkov** 1933. Izdao je zapaženu zbirku „1.000 bečaraca, šaranaca i šaljdana“ 1943. Radi svojih priloga (u „Bunjevačkom kolu“, „Bunjevačkom kalendaru“, „Hrvatskoj riječi“...) uvršten je u „Antologiju proze i poezije bunjevačkih Hrvata“ (Zagreb, 1971.), koju je priredio **Geza Kikić**. Danas je predsjednik Obnoviteljske bunjevačke matice.

Ljudevit Vujković Lamić

Kazališne razbibrige

Glumci na udici

Pitanje hoće li Subotičani od jeseni (recimo) odlaziti u kazalište možda se još uvijek više može činiti kao loš vic nego objektivna mogućnost. No, kako sada stvari u ovoj ustanovi stoje, crnog je humora na pretek.

Ovoga puta ruinu od zgrade u sjenu su stavile materijalne prilike zaposlenih u obje Drame. Ne prođe, valjda, ni jedan sa tanak Upravnoga odbora Narodnog kazališta – Népszínháza da pitanja neisplaćenih plaća, honorara, računa, dugova, krađa međuljudskih odnosa... ne isplivaju na površinu. Dapače, za se onedavno koriste i konferencije za novinstvo u povodu primijere, pa čak i obične izjave glede istih. Svakom, kome je isto stalo do kazališta, nakon ovoga logično se nameće pitanje zašto je to tako.

Već odavno direktorica Drame na srpskom **Tatjana Pavišić** isprva suptilno, a potom sve otvorenije, ukazuje na brojne probleme unutar kuće i Drame kojom rukovodi. S jedne strane, i putem suda, vodi pravi mali rat s dijelom zaposlenih unutar Kazališta, a s druge istrajava u svojoj nakani da u Drami na srpskom zadrži postojeće mlade kadrove i još sa stranom dovede ljude, uglavnom redatelje, koji dolazak u Suboticu i shvaćaju kao mogućnost za još jednu tezu. Rezultati takvog rada, sudeći po reakciji publike i kritike, daleko prevazilaze uvjete u kojima se on stvara. Posljednja nagrada Jelene Srećke za glumačko ostvarenje na XLVIII. Susretu profesionalnih kazališta Vojvodine u Srijemskoj Mitrovici samo govori u prilog tvrdnji u prethodnoj rečenici.

Ništa bolja, iako unekoliko drugačija, nije situacija ni u Drami na mađarskom. Ova Drama, da bi kako-tako funkcionirala, onedavno nastupa u fuziji s novosadskim Ujvidéki Színházzal i Akademijskom umjetnosti što već samo po sebi govori o brojnosti ili pak kvaliteti postojećih kadrova. Ipak, prošle godine Határtalanul u Kisvárdi, a ove Sztárcsinálók u Srijemskoj Mitrovici, kao nagradene predstave, samo se nadovezuju na rečeno o Drami na srpskom.

Nije na nama da sudimo, ali je svakako da makar zabilježimo na vapaje koji iz Talijina hrama stižu sa svih strana. **Tatjana Pavišić** zacijelo je u pravu kada veli kako je kazalište skupa igračka i nimalo utješno ne djeluju riječi upravnice Narodnoga kazališta **Zsuzsanne Erdudac** da ova kuća mora dijeliti sudbinu cjelokupnog gospodarstva. Jer, ideje, rasprave ili prijedlozi oko rekonstrukcije ostatka iza **Ljubiše Ristića** čine sada kao daleka prošlost jednog divnog sna. Sudeći po riječima ljudi iz Kazališta ni grad ni Republika ne ispunjavaju dio odgovorenih obveza, a u tom slučaju problemi i računi talože se poput mulja na temelj nečega što se želi nazivati kulturom. Urošćeno, zaposleni u Kazalištu trenutačno su u velikoj dvojici kome ili čemu dati prvenstvo na pitanje: Hamlet ili omlet?

Nastavi li se ovako, ne bi trebalo čuditi da glumci jednoga dana napuste ružno zdanje nekoć lijepe institucije i vrate se ranijim oblicima, poznatim iz Shakespeareovog vremena, ka putujuće trupe koje će svoje prihode ostvarivati u cashu ili na turisti, svejedno. Na taj će način, makar, moći planirati. O uspjehu ima poslije. Na kraju, parafrazirajmo riječi **Gabrielle Jóna** – glumci su svoje dali, na redu su ostali.

Zlatko Romić

ПЕНЗИОНЕРСКЕ НОВИНЕ

ЈЕДИНЕ СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ НОВИНЕ
У ЈУГОСЛАВИЈИ ЗА ПЕНЗИОНЕРЕ

СВАКОГ 1. И 15. У МЕСЕЦУ
НА СВИМ КИОСЦИМА

ДА ЛИ ИХ ВЕЋ КУПУЈЕТЕ
ЗА САМО 3.- ДИНАРА

ГОДИШЊА ПРЕТПЛАТА
ЗА 24 БРОЈА

ИЗНОСИ 72 ДИНАРА
НА ЖИРО РАЧУН:

45700-620-8-16

позив на број 14-70-12826-1

ДА ЛИ СТЕ ВЕЋ ПРЕТПЛАТИЛИ
ВАШЕ ПЕНЗИОНИСАНЕ РАДНИКЕ,
ВАШЕ БАКЕ, ДЕКЕ И РОДИТЕЉЕ?

Све информације на телефон: 021/ 420-549

ŠTAMPARIJA
Preradovićeva 6

INSTALACIJE
EL. UREĐAJI
APARATI ZA
DOMACINSTVO
Tel: 024 / 35-1
Sonja Marinković

ZNAČAJNI SPORTSKI DOGAĐAJI (III.)

1880. – Na Paliću je izgrađena natkrivena kuglana, a pokraj nje su bila i dva igrališta za tenis i biciklistička staza.

– U cilju što kvalitetnije turističke ponude, u ovoj godini je povećan broj kabina u toplom kupatilu, a stare drvene kade zamijenjene su novim, mramornim. Izgrađen je i novi, umjesto starog propalog drvenog mosta, koji je vodio do hladnog kupatila na jezeru. U Paliću stoji da se gostima pruža pored dobre zabave i bavljenje sportom. Inače u ovoj godini ljetovalo je na Paliću 681 gost, od toga 229 muška i 452 ženske osobe.

– Osnovano je sportsko društvo „Szabadkai Torna Club“ („Subotičko gimnastičko društvo“) kao proizvod građanskog progresa, vjesnik suvremenog života. Inicijator i jedan od osnivača Društva je Lajos Vermeš (1860. – 1945.), koji je od svoga života pola života i mnogo novaca posvetio sportu. U upravu Društva bivaju birani najviđeniji ljudi uz grada. Statut Društva donijet je tek 15. ožujka 1882., a odobren je od strane Ministarstva unutarnjih dijela 8. prosinca naredne godine. Ciljevi Društva su a) vježbanje i širenje tjelovježbe, b) pječenje, šakanje (boks), mačevanje i bacanje kugle (od 17,5 kg te b) razvijanje tjelesne snage kod muške djece... Radi

postavljenih ciljeva Društva a) u prikladnim gimnastičkim dvoranama pod vodstvom školovanih učitelja tjelovježbe, obavljaju se redovite vježbe u naprijed točno određenom vremenu, te se b) održavaju gimnastičke svečanosti i zabave. Slogan je Društva „Volja, borbenost, izdržljivost“, a pečat prikazuje lovorov vijenac, godinu osnutka i naziv Društva.

– Novoosnovano Društvo 22. svibnja 1880. organizira veoma uspješnu „svečanu gimnastičku priredbu“ u Gradskom vrtu (Dudova šuma). Program traje dva sata, a publika oduševljenim i bučnim interesiranjem prati događaje.

– Prvo veliko sportsko natjecanje na Paliću održano je 26. kolovoza 1880. Karakter ovog prvog natjecanja je teško odrediti, što je i razumljivo, s obzirom na to da su početna iskustva bila mala. Na programu su bile tri discipline: hrvanje, u kome je pobijedio Zoltán Skosa i dvije atletske discipline, u kojima je pobjednik bio Nándor Vermeš, s rezultatom 555 cm u skoku u dalj i 525 cm u bacanju kugle od 17,5 kg. Počev od ovog natjecanja, pa sve do 1914. svake godine održavaju se ljetnja i jesenska sportska natjecanja na Paliću

Ante Zomborčević

HIPOKRAT (III.)

Otac medicine

Mladim liječnicima, koji su dolazili u Eskulapovo liječilište na Kosu da slušaju Hipokratovo predavanje, on bi im davao ovakav savjet: „Ako netko od vas dođe u grad koji ne poznaje, najprije treba da ispita ovaj kraj u odnosu na vjetrove i na izlazak sunca. Zatim neka utvrdi stanovništvo pije močvarnu vodu ili tvrdu koja izvire iz stijena, ili blagkastu koja je teška za probavu, kakvo je zemljište u tom kraju, da li na njemu leži u zagušljivoj kotlini ili pak na brijegu, gdje je zrak hladniji. Isto je važno znati kako pučanstvo živi: da li su lijeni, skloni piću i slabom doručku ili su ljudi koji vole naporan rad i tjelesne vežbe, snažno i umjereno piju...“

Hipokrat je smatrao kako poznavanje svih tih podataka može pomoći liječniku da zaključi koje su bolesti najčešće u tom kraju, a potom tim i kako ih liječiti. Mnogi liječnici i danas misle da bi bilo dobro danas predavanja na medicinskim fakultetima počinju ovakvim savjetima.

Iako je bio začetnik znanstvenog pristupa medicini i protivnik svakog mističizma, ipak se nije mogao osloboditi određenih naslijeđenih uvjerenja. Ipak je bio uvjeren da je ljudski organizam pod utjecajem planetarnih ciklusa, da postoje rizični dani „za razvoj određenih bolesti“, kao dugoljetna dugodnevica, jesenska ravnodnevica ili noću položaj Siriusa i Plejada. Za kronične bolesti to su prijelomni dani, jer neke od njih se poboljšavaju, a neke završavaju pogubno. U te dane Hipokrat nije uzimao nikakve zahvate ili davao lijek, pa čak ni za čišćenje. Hipokrat je isto tako vjerovao u postojanje četiri tjelesne tekućine (krv, žuta žuč, „crna žuč“). Kada su u ravnoteži, tada je organizam zdrav. Poremećaj ravnoteže, bez obzira na bilo koju od tekućina, izaziva bolest organizma.

Na kraju, kažimo i to da su Hipokratova učenja bila podjednako važna i na području sportske medicine. U to vrijeme to je bilo i potrebno, jer su se mladi ljudi natjecali u atletici, hrvanju i drugim sportovima, pa su se liječnici svakodnevno susretali s iščašenjima, istezanjima tetiva i mišića, kao i s prelomima. Navest ćemo jednu od Hipokratovih misli o sportašima: „Kod ljudi koji se bave tjelesnim vježbama, prenapregnuta kondicija može biti jako opasna, budući da se može uvijek održati na istoj razini. Kondiciju je potrebno povremeno opustiti da opadne kako bi tijelo ponovno došlo na polaznu točku za ponovno jačanje. Kada kondicija treba opadati ili ponovno rasti – jačati – ova odluku može donijeti samo liječnik“. Ovakav savjet mogao bi se danas preporučiti svim vrhunskim sportašima diljem svijeta.

Dr. Nenad Jakšić

Numizmatika

Bosanski srednjovjekovni novac

Bosna se prvi put spominje sredinom X. stoljeća kao „mala zemlja“. Vremenom se širila i postala državom. Jedan od državnih atributa je i kovanje novca, što je suvereno pravo i u srednjem vijeku.

Prije kovanja vlastite valute u srednjem vijeku u Bosni su korišteni razni novci, ovisno o političkim prilikama. Između ostalih, korišteni su bizantski, mletački, ugarsko-hrvatski, srpski, salzburški, dubrovački i drugi novci, kao i banovac, novac hrvatskoga hercega Andrije (1196. – 1204.).

Pojava domaćeg bosanskog novca pada u vrijeme hrvatskoga bana Pavla Šubića (1299. – 1312.), inače gospodara Bosne. Kovanje novca donosilo je znatne prihode. Otuda česti sukobi između Dubrovčana i bosanskih vladara. Šubićev novac groš („metapon“) jest srebrni novac i imitacija je mletačkog.

Mladen II. Šubić banom je Bosne postavio Stjepana II. Kotromanića (1322. – 1353.). On je razvio široku aktivnost u vezi s kovanjem novca. Izdavao je vlastite emisije, imitirao i krivotvorio tuđi novac. Stjepan Tvrtko I. (1353. – 1391.) nastavio je s kovanjem novca. Njegov novac spada među najljepše i tehnički najbolje kovane novce. Nakon smrti kralja Tvrtka u Bosni nastaju političke neprilike i česte smjene na prijestolju što će se odraziti i na ovom planu. Tek će Tvrtko I. (1421. – 1443.) kovati novac. Emitirao je mnoge serije novca, a kovao je dinar, poludinar i groš kao novu nominalu u Bosni. Groš se ubraja među najkrupnije srednjovjekovne novce uopće. Od njega potječe nova likovna predstava novca. Na licu je kraljevski naslov i kraljevski grb, a na naličju lik i potpis Grgura Nazijanskog.

Tomaš II. (1444. – 1461.) također je kovao groše, polugroše i dinare (sve srebrni novci) i to u više varijanti. Između ostalog, on kuje dinare s natpisom na hrvatskom jeziku i poludinare s hrvatskim i latinskim natpisom. Stjepan II. Tomašević (1461. – 1463.) posljednji bosanski kralj također je kovao novac. Njegovi su novci među najljepšim bosanskim novcima. Najznačajniji je po kovanju dukata, jedinog domaćeg bosanskog zlatnika. Kako je već navedeno, on je jedan od najljepših primjeraka novca u srednjem vijeku uopće („Zig“ je ovome pisao u brojevima 88 i 89). Padom Bosne pod Turke prestaje se kovati novac u Bosni, iako je osam godina nakon pada Bosne Nikola Iločki, ugarsko-hrvatski velikaš, a gospodar Bosne, kovao novac u kome se spominje Kraljevina Bosna.

Ante Zomborčević

Pčele oprašuju bilje

Mnogi smatraju kako je med najveća korist koju imamo od pčela. No, pčele vrše još jedan veoma važan posao – one oprašuju bilje. Ta je činjenica od najveće važnosti za poljoprivredu. Čitav niz biljaka ne bi davao ploda, odnosno davao bi ga tek u posve neznatnim količinama, da nema pčela. Ta velika korist osobito dolazi do izražaja kod oplodnje sviju vrsta voćaka, kod raznog bilja za proizvodnju sjemena (repice, djeteline, heljde, sunčanica i dr.) i kod nekih vrsta povrća (kod krastavca, bundeve, bostana i dr.)

Pčele po svojem nagonu za sakupljanje sokova i peluda posjećuju cvjetove, uvlače se u njihove čaške (čašice), a kod toga se na njihovim dlačicama zadrži pelud (polen), koji one prilikom posjeta kojeg drugog cvijeta prenose na tučak, i na taj način izvršuju oprašivanje bilja. Pčele imaju među kukcima najznačajniju ulogu kod oprašivanja bilja, jer pčela dnevno posjećuje izvanredno veliki broj cvjetova, a što je najvažnije, jedna te ista pčela tijekom dana posjećuje uvijek samo jednu vrstu cvjetova. Divno je u proljeće pogledati voćke u cvatu, ili koncem ljeta polje s heljdom, i vidjeti kako brojne pčele oblijeću cvjetove. Već jedan takav pogled uvjerit će nas da pčele imaju najveću ulogu kod oprašivanja bilja. Cvijet daje pčeli hranu, a ona mu to odmah oprašivanjem mnogostruko vraća.

No, pravilna oplodnja ne utječe samo na broj plodova, već i na njihov razvitak. Razrežemo li, primjerice, jednu jabuku, kojoj je jedna strana lijepo razvijena a druga nerazvijena i manja, vidjet ćemo da se na pravilnoj strani nalaze velike koštice, dok su na zakržljaloj strani koštice nerazvijene. To je posljedica nepotpune oplodnje. Samo kod potpuno oplodnenog cvijeta razvija se lijep i velik plod.

Teško je brojkama izreći kolika je dobit koju imamo od oprašivanja biljaka što ga vrše pčele. Svakako je ta korist veoma velika. Stručnjaci smatraju da je ta neizravna korist, koju imamo od pčela prilikom oprašivanja bilja, i do 10 puta veća od izravne koristi, tj. od dobitka na medu i vosku. Stoga je pčelarstvo neophodna potreba svake poljoprivrede.

Ante Zomborčević

Svemir16

Međudejstvujuće galaksije

Posebnu pažnju izazivaju pekularne i međudejstvujuće galaksije. Izraz pekularan označava pojam kod galaksija da se one razlikuju po nečim što kod normalnih galaksija rijetko nalazimo. Na ovom problemu je napose radio američki astronom Halton Arp, s petmeterskim teleskopom Mt. Palomara. U njegovom atlasu snimljenog neba nailazimo na sljedeće objekte: oni koji se odlikuju po mlazu izbačene materije, po spiralnim krakovima neobičnih oblika, prstenaste... Sandage je zabilježio između ostalog i NGC 128, koja u svom glavnom obliku na ravni gotovo pravougaona, a po njenoj glavnoj osi na krajevima se sužava. Neki astronomi međudejstvujuće galaksije stavljaju u pekularne: dvojne i višestruke, iako

one mogu biti i prostorne projekcije ili prividno blizu jedne drugima. Stefanov kvintet, četiri galaksije imaju crvene pomake od 5.920 do 7.010 km/s, a peta udaljava 1.070 km/s samo prividno, jer crveni pomak govori drugo. Atlas međudejstvujućih galaksija 1959. objavio je sovjetski astronom B. A. Voroncov – Veljaminov i katalog s 365 objekata i sistema. Presnimajući ih iz Palomarskog atlasa povećane lupom i sitnozorum, dajući im oznaku VV i redni broj. Kasnije ih snima Arp – Palomarskim teleskopom i sastavlja Morfološki katalog MCG galaksija, među kojima i 1.765 međudejstvujućih sistema. Kod ovih galaksija zamjećuju se mostovi ili mlazevi materije, negdje kompleksni, a negdje slabi kao filamenti. Neka vrst isticanja materije pod dejstvom gravitacijskih i elektromagnetnih sila, ako su mlazevi nezvezdane strukture iako se neki mostovi sastoje i iz zvijezda. U nekima nailazimo i na polarizaciju svjetlosti, koja nastaje usljed magnetnog polja u ioniziranom plinu, jer ono raspoređuje čestice da one mijenjaju, odnosno polariziraju svjetlost. Postoje i galaksije u nizu i međusobnoj vezi, a i u formi gnijezda omotanog materijom.

(nastavit će se)

Lazar Francišković

Patuljasti pratilac Velike magline u Andromedi

PRIVATNO PREDUZEĆE –
MOLOVANJE I FARBANJE

TON

– Bulović –

TRG CARA JOVANA NENADA 15
TEL./Faks: 024/23-467

Tóth-optika

SUBOTICA

Maksima
Gorkog 26

Telefon: 551-045

RADNO VREME:

Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00
Subotom 9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta
za korišćenje istih, svakim radnim danom od
17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:

-10% popusta kod gotovinskog plaćanja
-plaćanje u više rata
-mogućnost žiralnog plaćanja

tippnet
System

Postanite prijatelj Interneta!

Predstavite svoju firmu svetu!

Izradujemo www prezentacije i držimo ih na Svetskoj mreži

Kompletna ponuda internet servisa

Subotičko čvorište je kod nas

Naučite koristiti Internet i Vi

Kurs traje 16 časova

Sve **INFORMACIJE** možete dobiti u
našem Informativno-prodajnom centru

✉ **BRAĆE JUGOVIĆA 5**

Radno vreme: **9 – 19 sati**

☎ **555-765**

E-mail: **admin@tippnet.co.yu**

Home Page: **www.tippnet.co.yu**

AgriS
Subotica

NUDIMO:

- sredstva za zaštitu bilja
- semensku robu
- ručni poljoprivredni alat
- WAP perači i usisivači

STRUČNI SAVETI

Petefi Sandora 9, Tel./fax: (024) 556-228

komšija (VII.)

Didi Đuro i Sepika

Kad se sićanjem vraćam u ditiinjstvo, tamo digod u drugu polovicu tridesetih godina kad je počelo mrišit na rat, o njemu mi di pripovidali, al je bio još daleko da bi ga i mi ostili. Bilo je vrijeme kad se živilo načinom i odnosom med ljudima, koje je bio bio u ditiinjstvu moj dida Đura, u sridini druge polovice XIX. vijeka s prominama koje je dono I. svicki rat. Bilo je to vrime kad društvene promine nisu minjale ni približnom brzinom ko u drugoj polovici XX. vika.

Život skoro svi parasnika je bio upućen na rad kojim se teče na račun oni koji nisu tako mislili i koji su zato propadali (2.). Nisu su još ljudi u stvaranju priminjivali ono što su naučili iz života od stariji: do ras-

lagostanja mož doći radom. I moj dida Đura je, na početku ovog vika, na usamljenom bajmačkom selu počeo s malim poslom, kako mi je izgledalo: s malo većim poslom (3.), malo kasnije i čoporom male govede. Njegova snaga i volja i dica u rastu mu dobar temelj za mož radit i napredovati. Njemu i tušta njišta nije bilo ni na kraj pameti da se zadovolje ono što su nasludili, već

ustrajali da nasludie uvećaju, dok ne tribalo dicu udomit, da odu dalje od onog di su stali njevi roditelji. Zato je i dida Đura bio pod arendu: imo je s kim radit, odranjivo je tušta josaga i njegove prodaje, prodaje žita i šporovanjem kupovo zemlju – i tako je. Ljudi su ubardali (4.) da je na visokoj cini ono što je čovik stvorio, za čeg je prolio znoj – to se teško troši, a lako se pročuca (5.) ono što je drugi stvorio. Taki način života zaktivno je od roditelji da budu na nogama od jutra do mraka, pa je bilo malo vremena za komšijanje, napose na usamljenom salašu ko što je bio dan.

U takvoj svakidašnjici poslom velike zauzetosti bilo je pridržavanje vremena za pridah – odmor. Dok su se radili poljski poslovi, od ranog prolića do kasne jeseni, a dani bili dugački, posli-

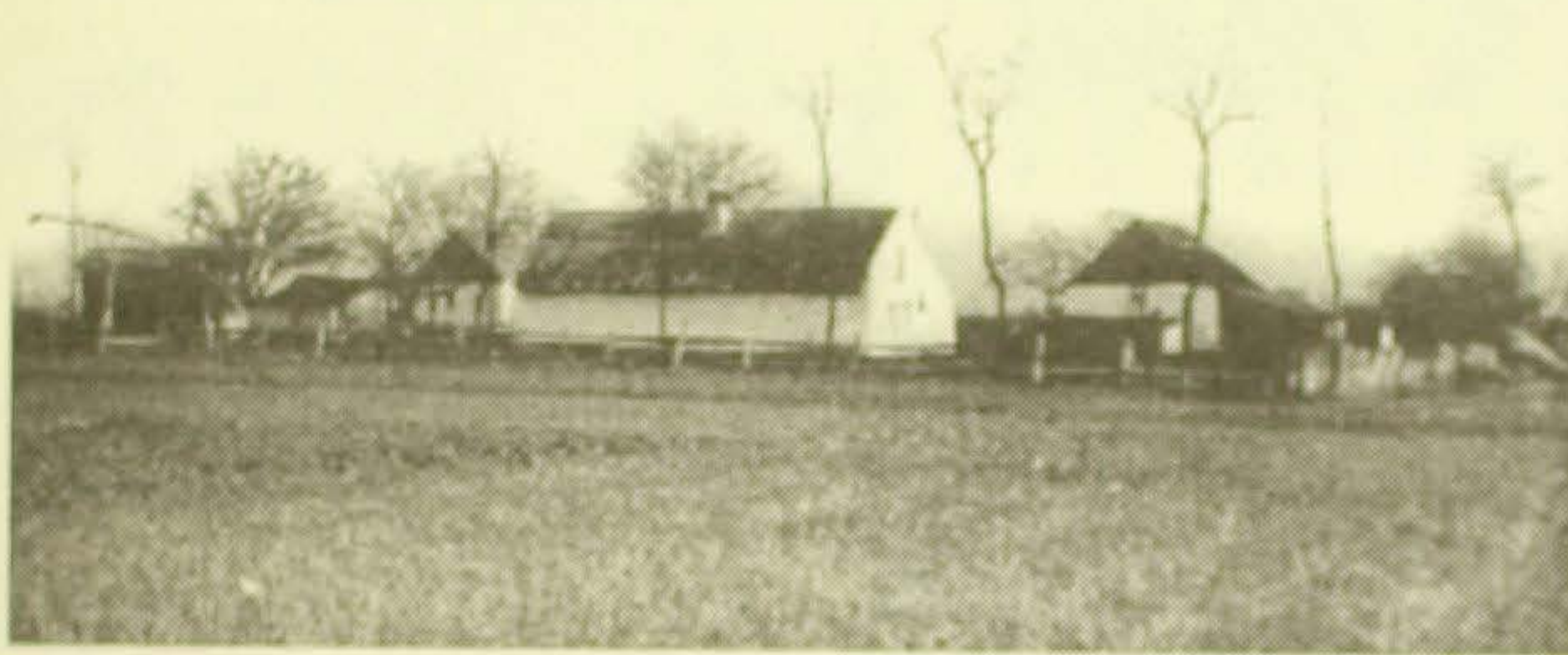
svršenog posla se večeralo, stediło i što prija išlo na spavanje, jel jutrom triba uranit. Vrime za odmor i lično uređivanje ostavljano je za subatu posli podne kad nisu radili veće poslove čak ni branje kuruzi...

U napridovanju gazdašaga didi je dosta pomogo primerom komšija Sepika. Švabi su bili društveno daleko napridniji, tušta nji su imali rodbinu u Nimačkoj pa su otaleg donosili noviji sermaj i znanje kojim su olakšali il ubrzali poso u ratarstvu il stočarstvu. To njim je omogućilo i da lakše mogu ići na kraj s više zemlje. Tako je i dida Đura za vrlo kratko vrime posli Sepike kupio novu amerikanku (6.), sičku (7.), kosačicu rukovetačicu (8.)... koje su u ono vrime imali samo velike gazde i napridni parasnici. Ko i u toliko drugim stvarima, komšiju nije tribalo nagovarati da štogod novo privati, ako je on vidio da njegov komšija s tim dobro radi, da je kod njeg to dobro uspilo. Tako je i u koječem Sepika bio uzor didi Đuri (9.).

U usamljenim salašima komšije su se više cinili, jel su se rade vidali i jedni drugima išli rad kake pomoći samo u krajnoj nuždi. Usamljene komšije su se rade vidali i rad tog bili više željni jedni drugi, a u svakom susretu su imali šta novo ispričovdat. Zato su se ovake komšije, tako Sepika i dida Đura, dobro pazili i to prineli na mladi naraštaj.

Medusobno su se rad divana posičivali katkad zimi uveče i naizmenice svake nedilje i blagdanom posli podne. Te nediljne posite bile su svečane – išlo se posli podnovanja i ostajalo dok nije tribalo namirivat. Po običaju u goste su išli pridstavnicu sva tri uzrasta, da svako ima svog para za divan, da i oni u svom uzrastu niguju tako komšijanje. Didino komšijanje sa Sepikinima bilo je od posebnog značaja, jel se radilo o prijateljstvu Bunjevca i Švabe – kojima je sudbina odredila da budu komšije. U ono vrime narod se med sobom nije toliko mišo ko danas u razvijenom saobraćaju, pa su na usamljenim salašima živili ko na malim ostrvima. Nedovoljno poznavanje jezika drugog naroda nije bila nikaka smetnja u sporazumivanju i nigovanju dobri odnosa. Kad jedan drugog nisu razumili, probali su se sporazumit mađarski, pa ako njim ni to nije pomoglo sporazumili su se – rukama. Tako su jedni drugima bili i učitelji svog jezika.

Alojzije Stantić

lo dok nije tribalo namirivat. Po običaju u goste su išli pridstavnicu sva tri uzrasta, da svako ima svog para za divan, da i oni u svom uzrastu niguju tako komšijanje. Didino komšijanje sa Sepikinima bilo je od posebnog značaja, jel se radilo o prijateljstvu Bunjevca i Švabe – kojima je sudbina odredila da budu komšije. U ono vrime narod se med sobom nije toliko mišo ko danas u razvijenom saobraćaju, pa su na usamljenim salašima živili ko na malim ostrvima. Nedovoljno poznavanje jezika drugog naroda nije bila nikaka smetnja u sporazumivanju i nigovanju dobri odnosa. Kad jedan drugog nisu razumili, probali su se sporazumit mađarski, pa ako njim ni to nije pomoglo sporazumili su se – rukama. Tako su jedni drugima bili i učitelji svog jezika.

Pisma čitatelja

Prijedlog za razmatranje

Kad bi se obratim Vašem listu ovim pismom i ovim prijedlogom dao bih je priloga kojeg sam čuo poslije Uskrsa na Radio Zagrebu u emisiji koja se održava u Srijemu, Banatu i Bačkoj u nadi da će ovo moje pismo doći do netko iz rukovodstva HKC „Bunjevačko kolo“.

U tom prilogu govorilo je nekoliko mladih koji su bili na igranici u HKC „Bunjevačko kolo“, koje je bilo organizirano u povodu Uskrsa. U toj izjavi, ja sam barem tako zaključio, vidi se da mladi, osim za blagdane, nemaju prilike da se okupljaju na ovakvim vidovima zabave. Naravno, postoje mnogobrojna mjesta za izlaske, kafići, izlazi... ali mjesta za ovakve vidove okupljanja i zabave nema nigdje u Subotici osim za blagdane, što mislim da nije dovoljno.

Stoga predlažem da ljudi u rukovodstvu HKC „Bunjevačko kolo“ razmotre je li moguće i izvodljivo da se igranke održavaju jednom tjedno, recimo da se točno zna da je prve nedjelje u mjesecu održavaju u HKC „Bunjevačko kolo“. Jer, ako HKC „Bunjevačko kolo“ sam nazivom kaže da je centar, mislim da bi taj Centar trebao omogućiti da se igranke održavaju osim blagdana makar jednom tjedno, jer mladi Hrvati nemaju nigdje mjesta ni mogućnosti da se okupljaju, da se druže, upoznaju, plešu uz živu muziku...

Albe Potpačalo

MANJE POZNATE RIČI:

(1.) teč – ode: sticat, uvećavat bogatstvo kupovinom nekretnine, prvenstveno zemlje

(2.) propast – ode: rđavo gazdovat i izgubit skoro sve (il skoro sve) bogatstvo

(3.) bučur – svežanj piručni stvari, najčešće odlični predmeti

(4.) ubardat – svatit, naučit

(5.) profučkat – nerazumno, nepotrebno potrošiti

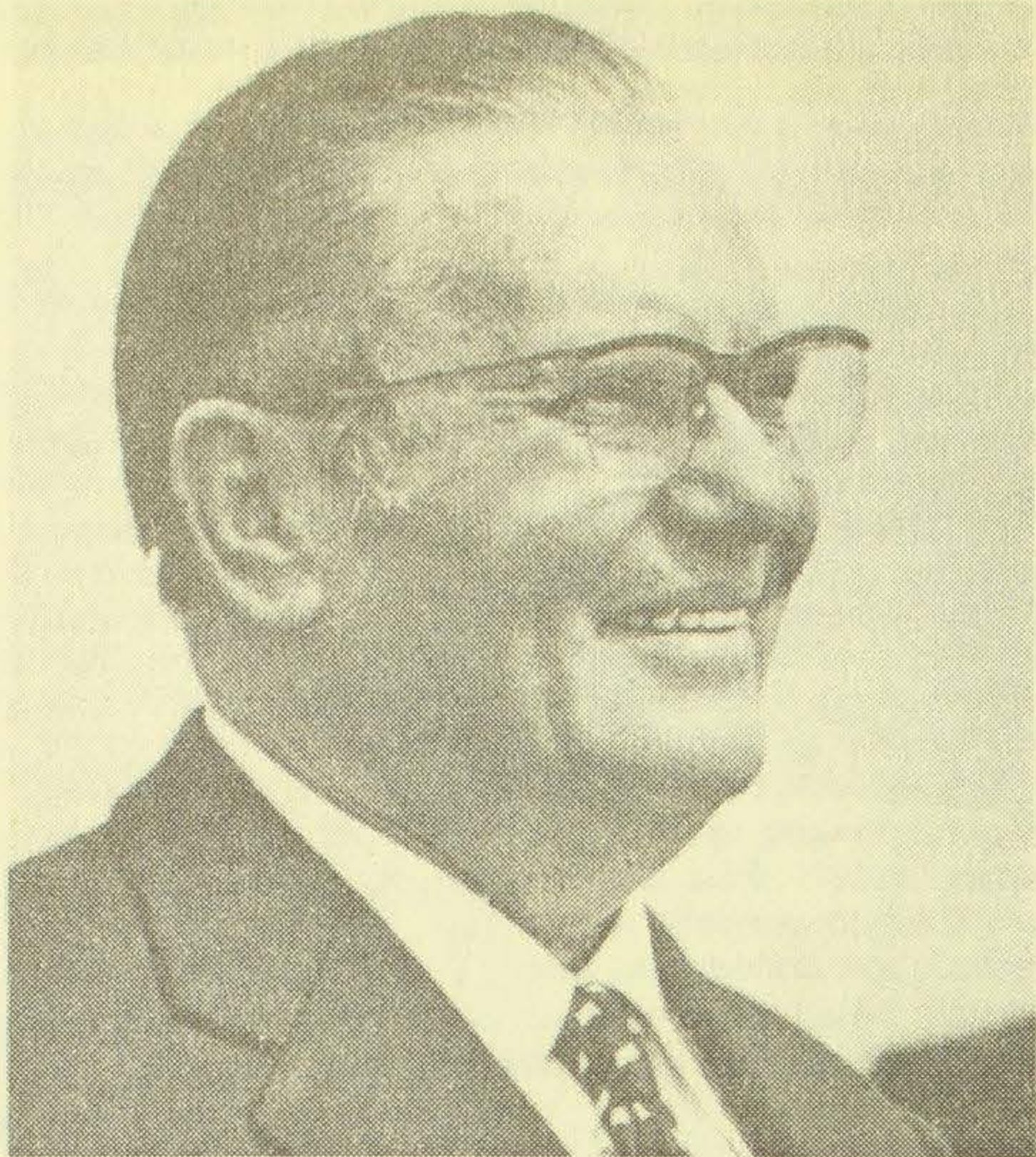
(6.) amerikanka – ode: dvoredna vučna napredna kosačica kuruzi – najčešće su bile McCormick dopremjene u Ameriku (SAD)

(7.) sička – ode: ručna mašina s okrećućim noževima za usitnjavanje kabaste rane za masvu (čeljusti, kuruzna...)

(8.) kosačica-rukovetačica – vučna napredna kosačica – što je pokosila i odložila u svoj posev, a rano (letosci) su je svežili i sadili u krosine

(9.) kad je Sepika u volosici napravio proviziranje (ventilaciju) kroz taran na vrhu krova napolje, to je šuško napravio i dida Đura (ovako je dakle bolje proviziranje od onog na bočne budže) i drugi kosačica što je dobio.

Kutak sluđenih

Nestanak oca nacije

Ultraekskluzivno & Megaskandalozno skupa je preslaba sintagma koja bi najt(=s)očnije mogla označiti ono što se dogodilo, po pričanju u našoj varoši, jednome mjesečniku, koji uz ogromne napore novinara, ali zato i uz svekoliku novčanu potporu države i društvenih poduzeća, izlazi u Subotici. Nenadano, jer nije očekivano, ideolog je i glavni idejni tvorac ovoga nigdje priznatoga još naroda, čije su ove novine, premda u boji ali bez sadržaja, njihov tihogovornik, nije više, vjerovali ili ne, vanjski suradnik lista. Ne našavši mjesta u Uredništvu, u prestižnom društvu jednoga doktora, jedinog komentatora jednog čuvenog subotičkog tjednika, zatim elektroinženjera kao Glavnog šefa, jogistice, jednog kadrovika SIZ-a u mirovini i još ponekog, a premda je predsjednik nakladnika, naprasno nije više, ali ni manje, naveden kao vanjski suradnik lista, kao što je to bilo vidno zabilježeno u prvom dvobroju, budući da tih vanjskih više ni nema! Pitamo sluđeni, bez pretenzije da nađemo odgovor, budući da to nije od velike važnosti, hoće li gubitak mjesta vanjskog suradnika oca nacije drastičnije uzdrmati poletni tim diletanata ovih novinica, ili će pak stvar krenuti u suprotnome smjeru – ulazak na mala vrata a na Veliko mjesto.

Bunjevačka narodna pripovijetka
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Ženu nudi svaki - kravu niko

Umrle Švabi žena pa plako na ukopu, još i žalio kod žene:

– Ej, Rozika moja, Rozika, ko će meni naci krumpira skuvat i s pekmezom kruva namazat ko što si ti znala?!

Zaplako i drugi dan, ušmrco malo i treći ko što je red, a kad prošla nedilja dana on se utišo. Al nije prošlo dobre dvi nedilje, a njemu crkne krava. Plače čovik nedilju dana, dvi nedilje, prošlo tako i šest nedilja – da je čeljade već bi se mrtačka misa platila – a on nikako da se utija. Dosadio već i Bogu i svitu, pa

komšije kažu:

– Zaboga, čovče, kad ti je umrla žena plako si dan-dva pa si umuko, učuti već jedared i sad. To se već ne priliči: za jednom kravom plakat više neg za ženom.

A on zakovrnio:

– Jeste, da. Kad je žena umrla kroz tri-četri dana nudili ste mi već i tri, a kravu niko još nije ponudio ni jednu.

Kazivao: Grgo Suknović, Subotica
(Bajski Vinogradi), rođen 2. veljače
1899.

Iz starog tiska

Jedan dobar savit!

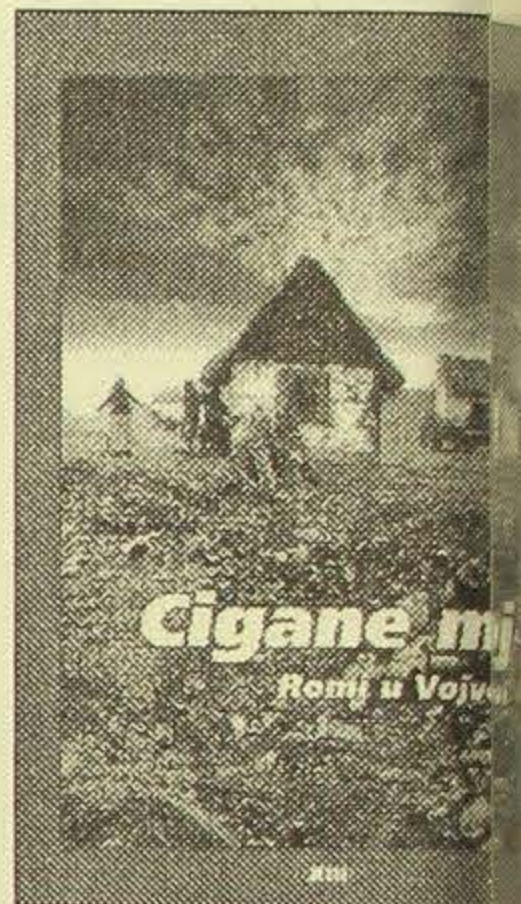
Dosadašnji brojevi Bunjevačkog Žackala su rasprodani, i zbog toga sačuvajte i broj jer se naskoro ni ovaj neće moći nigdi nabaviti. Ako vam je šuplja glava onda ne idite na kišu.

Vlasnik i urednik: Grgo Prčić, Agina ul. 7. Rukopisi vraćaju. List izlazi svakih 15 dana. Pojedini broj 5 dinara. Polugodišnja pretplata 20 din., godišnja 40 din.
Štampano u štampariji Braće Fišera, Subotica, I. Šena
Telefon: 551-202, 553-142

Predstavljanje zbornika PČESA

„Cigane, moj“

U ponedjeljak, 25. svibnja, s početkom u 18 sati, u Likovnom susretu bit će predstavljen Zbornik radova Kulturno-istorijskog društva „Proleće na čenejskim salašima – PČESA“ pod nazivom „Cigane, moj“. Istodobno, bit će otvorena i izložba nagrađenih fotografija s I. etno-festivala, među kojima i „Romski orkestri Subotice“, nagrađena „Zlatnim paunovim perom“.

Globus

ŠTAMPARIJA BRZE USLUGE
Centar za umnožavanje i prepisivanje
Otmara Majera 10, 24000 Subotica
Tel./fax: (024) 551-202, 553-142

NUDIMO VAM:

Vizit karte	Obrasce
Pozivnice	Knjige
Plakate	Novine
Prospekte	Kartonsku ambalažu
Kataloge	Papirnu ambalažu
Nalepnice	Ostalu robu po nanarudžbi

Mudrost

Kad Vam švalerka u prolazu kaže da stoji u švaler, ne vjerujte ni njoj ni sebi. U pitanju je peti kvartet. Dobro je ovo tu i tamo znati.

STIPAN PEDAGOG

Zakasnio Stipan na pedagoško veće. Direktorica, iliti ravnateljica naše jedine gimnazije onako skojski Stipanu će:

– Pa dobro, kako možete kasnit je kraj školske godine.

A on će prid svim:

– Znete drugarice direktorice, da je u Bajmaku četvrtak.

A ona njemu,

– Pa valjda je i u Subotici četvrtak on će njoj:

– Da, al danas je u Bajmaku he gužva je od mijane do apoteke, i ranu vatio na vrime šinbus i zato ka Opac!